

اسلام در آمریکای لاتین، چالش ها و فرصت های پیش رو^۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. یاسر عسگری، کارشناس ارشد ادیان و عرفان و کارشناس گروه اروپا و آمریکای پژوهشکده مطالعات منطقه‌ای
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۹/۲۲ تاریخ تصویب: ۱۳۹۰/۱۰/۲۷

چکیده:

با مهاجرت اسپانیایی‌ها و پرتغالی‌ها و حاکمیت همه‌جانبه و استعمار خشونت‌آمیز آنها در آمریکای لاتین، این منطقه به یک قلمرو مسیحی‌نشین تبدیل شد تا جایی که پس از پنج قرن، هم اکنون بیش از ۸۵ درصد مردم این منطقه مسیحی هستند و ادیان دیگر و آیین‌های بومی منطقه نیز پیروان کمی دارند. عمده مسلمانان دوره معاصر از مهاجرینی هستند که نخستین بار توسط استعمارگران اروپایی از کشورهای غرب آفریقا یا شبه قاره هند به عنوان برده یا کارگر در برزیل، آمریکای مرکزی و جزایر دریای کارائیب مستقر شدند. موج دیگر مهاجرت، تحولات خاورمیانه در دهه‌های نخست و میانی قرن بیست و یکم بود که اعراب مسلمان و مسیحی بسیاری - خصوصاً از لبنان، فلسطین و سوریه - به این مناطق آمدند که حضور آنها باعث گسترش اسلام در این مناطق - خصوصاً برزیل و آرژانتین - شد.

این نوشتار به بررسی اسلام و مسلمانان در این منطقه می‌پردازد و به این پرسش‌ها که مهاجران مسلمان و مسلمانان بومی منطقه چه جایگاهی دارند، علل گرایش به اسلام چیست و مسلمانان با چه چالش‌هایی مواجه هستند و فرصت‌های پیش روی آنان چیست، پاسخ می‌دهد.

واژه‌گاه کلیدی: آمریکای لاتین، برزیل، آرژانتین، اسلام، عربستان، ترکیه، ایران.

مقدمه:

آمریکای لاتین با ۲۱ میلیون کیلومتر مربع وسعت، بیش از ۵۶۰ میلیون نفر جمعیت دارد. این منطقه، کشورهای آمریکای مرکزی، آمریکای جنوبی و حوزه دریای کارائیب را شامل می‌شود. اما به طور سنتی آمریکای لاتین، به مناطقی از قاره آمریکا گفته می‌شود که زبان‌های اسپانیولی و پرتغالی در آنجا رسمیت دارد. اما عملاً، اکثر نیم‌کره غربی به جز آمریکا و کانادا و کشورهای غیراسپانیولی زبان حوزه دریای کارائیب تحت عنوان آمریکای لاتین دسته‌بندی شده‌اند.^۱

با توجه به اهمیت ژئوپلیتیک آمریکای لاتین، بیداری سیاسی و تلاش برای کسب هویت سیاسی جدید در عرصه بین‌الملل اتخاذ مواضع سیاسی ضد آمریکایی برخی کشورهای این منطقه و هم‌چنین گسترش روابط ایران با آنها، ضرورت چنین تحقیقاتی را بیشتر می‌کند. این پژوهش حاصل تحقیقات نگارنده از منابع مختلف مکتوب و اینترنتی و هم‌چنین گفتگو با کارشناسان ایرانی و طلاب این منطقه است. در این نوشتار، جایگاه اسلام و مسلمانان در منطقه، چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی آنها بررسی می‌شود. پیش از این که به جایگاه اسلام و مسلمانان و چالش‌های پیش روی آنها بپردازیم، جریان‌های دینی و شبه دینی فعال این منطقه را به صورت گذرا مرور می‌کنیم تا بهتر بتوانیم اوضاع مسلمانان را تحلیل نمائیم.

جریان‌های دینی و شبه دینی فعال در آمریکای لاتین

پس از ورود اروپایی‌ها به آمریکای لاتین در سال ۱۴۹۲م این منطقه تبدیل به پایگاه اصلی مذهب کاتولیک شد. با ورود اسپانیایی‌ها و پرتغالی‌ها و حاکمیت همه‌جانبه آنها بر مقدرات این کشورها و ترویج مذهب (مسیحیت) بیش از ۹۰ درصد مردم این منطقه

۱. بر اساس معیارهای مختلف زبانی، تعداد کشورهای آمریکای لاتین متفاوت است. اما نگارنده در این مقاله به وضعیت مسلمانان کشورهای قاره آمریکا غیر از آمریکا و کانادا می‌پردازد که شامل: آرژانتین، بولیوی، برزیل، شیلی، کلمبیا، کاستاریکا، کوبا، جمهوری دومینیکن، اکوادور، السالوادور، گواتمالا، هائیتی، هندوراس، مکزیک، نیکاراگوا، سورینام، پاناما، پاراگوئه، پرو، اروگوئه، گویانا، ترینیداد و توباگو، آنتیگوآ و باربودا، باهاما، بلیز، جامائیکا، سنت کیتس و نویس، سنت لوسیا، گرنادا، دومینیکا، سنت وینسنت و گرنادین، ونزوئلا و ... است.

مسیحی شدند. به دلیل مهاجرت اقوام لاتین و مخالفت با حضور انگلوساکسون‌ها و پروتستان‌ها مذهب کاتولیک، مذهب سنتی و بی‌رقیب در آمریکای لاتین شد. اما در قرن هجده و نوزده، پروتستان‌ها هم در برخی کشورها نفوذ پیدا کردند و لذا این‌گونه هم نیست که در این منطقه، فقط و فقط واتیکان حضور و فعالیت داشته باشد. عمل کرد بد و محافظه‌کارانه کلیسای کاتولیک در حمایت از دیکتاتورها و طرد استقلال‌طلبان، جایگاه کلیسا را دستخوش تغییر قرار داد و باعث رشد سریع کلیساهای پروتستان در منطقه شد. به ویژه پس از استقلال کشورها، سخت‌گیری بر کلیساهای کاتولیک در بیشتر کشورها آغاز شد تا جایی که کلیسای کاتولیک سیاست توجه جدی به بُعد عبادی دین و پرداختن به معنویت را در دستور کار خود قرار داده است. عده‌ای معتقدند که علت پیدایی و گسترش مذهب پروتستان‌ها در آمریکای لاتین، انگلوساکسون‌ها هستند و عده‌ای نیز معتقدند که علت افزایش گروه‌های پروتستانی، آزادی‌های مذهبی است که بر اساس قانون اساسی این کشورها به آنها داده شده است. از سویی نقش آمریکا را نباید نادیده گرفت، چرا که کشیش‌های بسیاری به این کشورها می‌فرستد. گفتنی است فقط در اوائل دهه ۱۹۹۰م، حداقل ۵۴۰۰۰ مبلغ پروتستانی از آمریکای شمالی در آمریکای لاتین مشغول فعالیت بودند.^۱ به اعتقاد برخی از تحلیل‌گران، وجود این تعداد از مبلغین پروتستانی به منزله یورش انواع مبلغین اخیر آمریکای شمالی برای تضمین سیطره ایالات متحده آمریکا در منطقه است. اونجلیست‌ها، انگلیکن‌ها، پنطیکاست‌ها (پنتی کاستالها)، شاهدان یهوه، مورمون‌ها و دیگر فرقه‌های پروتستانی هم آنجا حضور دارند که به فعالیت‌های دینی، تبلیغی و تبلیغاتی و خیریه‌ای می‌پردازند. در دهه‌های اخیر گرایش به فرقه‌های پروتستانی رشد صعودی داشته است. بررسی تبلیغات اونجلیست‌ها در آمریکای لاتین نشان می‌دهد که آنها از رسانه‌ها در تبلیغات دینی‌شان بسیار استفاده می‌کنند. آنها در ایالات متحده، آمریکای مرکزی و آمریکای لاتین و آفریقا تمرکز و سرمایه‌گذاری ویژه‌ای روی رسانه‌ها کرده‌اند تا از طریق این رسانه‌ها، افکار و عقاید خود را اشاعه دهند.^۲ مبلغان پروتستان نیز از زمانی که آزادی

۱. جف هینس، دین، جهانی شدن و فرهنگ سیاسی در جهان سوم، ص ۲۶۲.

۲. جف هینس، همان، ص ۱۲۳.

مذهبی در کشورهای منطقه رواج یافت، حضور خود را در منطقه افزایش دادند و مدارس و درمانگاه‌ها و سایر خدمات متنوع ارائه کردند. لذا در طول دو دهه اخیر، تعداد پیروان مذهبی پروتستان در آمریکای لاتین از ۲۵ میلیون نفر به ۵۰ میلیون نفر افزایش یافته است.^۱

علاوه بر فعالیت‌های کاتولیک‌ها و پروتستان‌ها، برخی کلیساهای شرقی مانند ارتدوکس‌ها، **ارامنه و مارونی‌ها** هم در منطقه حضور دارند و به مهاجرینی که عمدتاً در زمان حاکمیت کمونیست‌ها در اتحاد جماهیر شوروی و اروپای شرقی یا فقدان امنیت در زمان جنگ‌های اعراب و اسرائیل از منطقه شامات به این منطقه آمدند خدماتی ارائه می‌کنند.^۲ هم‌چنان که برخی **ادیان آفریقایی** هم در بین سیاه‌پوستان منطقه پیروانی دارد.

یکی دیگر از جریان‌های قابل تأمل که چهار دهه پیش از دوران کلیسای کاتولیک منطقه برخاسته **الهیات رهایی‌بخش**^۳ است که در شکل‌گیری‌اش از مارکسیسم هم متأثر بود. رهبران الهیات رهایی‌بخش به دنبال عدالت اجتماعی هستند و عمده آرمان‌هایش را در نوعی از سوسیالیسم برای تحقق عدالت می‌یافتند. «کلیسای رهایی‌بخش» یا «الهیات رهایی‌بخش» برآمده از اراده مردمی است که می‌خواهند با فقر مبارزه کنند و عدالت اجتماعی برقرار کنند. عمدتاً کارهای امدادی و خیریه‌ای انجام می‌دادند به طوری که می‌توان آنها را با فعالیت‌های کمیته امداد امام خمینی (ره)، جمعیت هلال احمر، و گاهی جهاد سازندگی یا اردوهای جهادی دانشجویان مقایسه کرد.^۴

پیروان ادیان و مکاتب دیگر از جمله **مسلمانان** (اعم از اهل سنت و شیعه) و فرقه‌های منتسب به آن (مانند احمدیه یا قادیانیه، صوفیه و دروز)، **یهودیان**، **بودایی‌ها**، **بهائی‌ها**، فرقه‌های مختلف **هندویسم** به ویژه کریشنا مورتی، **آیین‌های بومی** و **سرخ‌پوستی** متعدد و... به ویژه **معنویت‌های نوظهور** (تلفیق آموزه‌های معنوی ادیان مختلف و روان‌شناسی) نیز

۱. رک: عسگری، مسیحیت در آمریکای لاتین؛ از آغاز تاکنون، فصل‌نامه هفت آسمان، شماره ۴۷.

۲. مصطفوی کاشانی، پایان صد سال تنهایی، صص ۱۶۲-۱۶۰.

۳. Liberation theology

۴. رک: مقالات نگارنده با عناوین الاهیات آزادی‌بخش آمریکای لاتین؛ ریشه‌ها و عوامل شکل‌گیری (فصلنامه معرفت ادیان، شماره ۳)، «الاهیات آزادی‌بخش آمریکای لاتین و وجوه تمایز آن با الاهیات مسیحی معاصر» (فصلنامه نقد و نظر، ش ۵۶).

حضور و فعالیت دارند که مسلمانان از اقلیت‌های بزرگ و در حال رشد اکثر کشورهای منطقه هستند. اساساً سه گروه مختلف مسلمانان در آمریکای لاتین وجود دارد: ۱. نسلی از کارگران شبه قاره هند و غرب آفریقا، ۲. مهاجران دوره‌های معاصر عمدتاً عرب و از کشورهای شرق آسیا، ۳. تازه مسلمانان که عمدتاً از مسیحیت و اندکی هم از هندویسم به آیین اسلام روی آوردند. فعالیت مذهبی برای کلیه ادیان و مذاهب در کشورهای آمریکای لاتین - به جز کوبا - آزاد بوده و محدودیت رسمی ندارد. اما علیرغم وجود قانون آزادی مذهبی، به علل مختلف که در این نوشتار به آن می‌پردازیم - خصوصاً اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی و بهانه‌هایی چون مبارزه با تروریسم و خشونت مذهبی - فرصت برای تبلیغ علنی و فراگیر دین اسلام، مهیا نیست.

۱- تاریخچه مسلمانان آمریکای لاتین

شواهد زیادی وجود دارد که مسلمانان چند قرن قبل از کریستف کلمب از اسپانیا و غرب آفریقا به قاره آمریکا رسیده‌اند. حتی نخستین کاشفان اسپانیایی و پرتغالی از حضور مسلمانان در قاره آمریکا باخبر بودند.^۱ آمریکای لاتین را اگر چه به لحاظ جغرافیایی و ضوابط ناحیه‌بندی اسلامی نمی‌توان یک ناحیه اسلامی نامید، اما از جهت این که در دنیای غرب و قاره آمریکا به لحاظ مسائل استعماری و تاریخی ۱۵۰ ساله اخیر یک سرزمین با اقلیت قابل توجه و رو به رشد مسلمان مواجه هستیم، از اهمیت خاصی برخوردار است.

۱-۱ دوره‌های مهاجرت مسلمانان به منطقه

عامل اصلی ورود و گسترش اسلام در این سرزمین، مهاجرت است. عوامل و انگیزه‌های امواج مهاجرت‌های صورت گرفته از خاورمیانه به آمریکای شمالی و آمریکای لاتین، متفاوت است. یافتن سرزمینی برای معیشت امن و با ثبات، فرار از جنگ‌های داخلی،

۱. رک: رامین جهانگیری، اسلام در آمریکا، مقاله «حضور آمریکا در قاره آمریکا قبل از کریستف کلمب»، نوشته یوسف مروئه (صص ۱۵-۷) و همچنین مقاله‌ای به همین نام از محمد عبدالجبار (صفحات ۳۰-۱۷) و نیز: غلامرضا گلی زواره، سرزمین اسلام: شناخت کشورهای اسلامی، ص ۵۷۱.

منطقه‌ای، عشیره‌ای و مذهبی و همچنین رهایی از استبداد عثمانی از جمله انگیزه‌های عمده این مهاجرت‌ها بوده است. این مهاجرت‌ها عمدتاً از سوی مناطق و کشورهای مختلفی چون آسیا (فلسطین، لبنان، سوریه، هند، اندونزی، هند، پاکستان، بنگلادش و ایران)، اروپای شرقی (جمهوری‌های روسیه، ترکیه، منطقه بالکان) و کشورهای غرب آفریقا صورت می‌گرفت. تعدادی از مهاجرت‌های اعراب مسلمان و همچنین بردگان مسلمان آفریقایی و هندی هم جهت انجام کار اجباری در دوره استعماری اروپا (نظیر اسپانیا، پرتغال، انگلستان، فرانسه و هلند) است که پس از استقلال کشورهای آمریکای لاتین و از بین رفتن برده‌فروشی، در آن سرزمین ماندگار شدند و امروز با گذشت چندین نسل بر جامعه اسلامی آن به مراتب اضافه شده است.^۱

مسلمانان در دوره‌های مختلفی وارد این سرزمین شدند. بسیاری از آفریقایی‌هایی که توسط اروپایی‌ها در شمال و غرب آفریقا برای بردگی ربوده شدند، مسلمان بودند. این بردگان آفریقایی اولین کسانی بودند که در دوره جدیدتر به کشورهای آمریکای لاتین برده شدند. براساس شرایط و وضعیت نامناسب و تحمیلی زندگی و نیز فعالیت‌های شدید مسیونرهای مسیحی اروپایی در منطقه، بردگان و کارگران، به طرز بی‌رحمانه‌ای - حتی از طریق دادگاه تفتیش عقاید - مجبور به ترک یا تغییر عقاید دینی‌شان می‌شدند و به تدریج فضای تنگ‌تری برای عمل به عقاید خود می‌یافتند.

عده دیگری از مسلمانان، بردگان آفریقایی مسلمانی بودند که پرتغالی‌ها و هلندی‌ها از قرن هفدهم و هجدهم با خشونت زیاد، آنان را به برزیل و کشورهای دیگر آوردند.^۲ در پایان قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم به دنبال مهاجرت وسیع مسلمانان خاورمیانه، شبه قاره و آسیای میانه، اسلام به قاره آمریکا نفوذ یافت. این افراد، چون در کشورهای خود تحت فشار و اختناق شدیدی به سر می‌بردند در جستجوی فعالیت و بهره‌مندی از زندگی بهتر، به قاره آمریکا روی آوردند. به عنوان نمونه، **تاتارهای مسلمان** که تحت سرکوب

شدید انقلاب کمونیستی شوروی قرار گرفته بودند به این منطقه از جهان گریختند. هم‌چنین گروه‌هایی از فلسطین اشغالی، لبنان، ترکیه، سوریه و حتی ایران و اندونزی برای زندگی امن یا کار در گروه مهاجرین مذکور قرار گرفتند.

جدیدترین موج مهاجرت مسلمانان هم مهاجرت اعراب مسلمان به ویژه لبنان و فلسطین در نیمه دوم قرن بیستم میلادی به کشورهای آمریکای لاتین بود. بسیاری از این اعراب به علت وضعیت بحران سیاسی‌ای که در کشورهایشان پدید آمد از جمله اشغال فلسطین و خشونت‌های رژیم صهیونیستی در منطقه، مجبور به مهاجرت شدند که غالباً در برزیل، آرژانتین و شیلی سکنی گزیدند. در مجموع جمعیت مسلمان آمریکای لاتین به طور عمده از مهاجران عرب و آفریقایی یا نوادگان آنها تشکیل شده است.^۱

۱-۲ آمار مسلمانان در آمریکای لاتین

عمده مسلمانان آمریکای لاتین در برزیل و آرژانتین زندگی می‌کنند. گویان، سورینام و ترینیداد و توباگو هم سه کشوری هستند که جمعیت مسلمانان آن نسبت به بقیه کشورها زیاد است و مسلمانان حضور جدی در عرصه‌های مختلف این کشورها دارند. در دیگر کشورهای منطقه نیز مسلمانان حضور دارند و جزو اقلیت‌های مذهبی آن کشورها محسوب می‌شوند. بر اساس برخی آمار در سال ۲۰۰۰، جمعیت عرب‌تبار آمریکای لاتین بالغ بر ۱۷ میلیون نفر بوده است. در ونزوئلا و شیلی اکثر عرب‌تبارها فلسطینی و در برزیل لبنانی و در آرژانتین اهل سوریه می‌باشند. بسیاری از آنها در عرصه اقتصادی فعال هستند.^۲ حتی کارلوس منم^۳ که یک عرب بود به ریاست جمهوری آرژانتین رسید و چندین وزیر از کشورهای این منطقه از جمله ونزوئلا، عرب‌تبار هستند. عرب‌تبارها در آمریکای لاتین لابی‌های قابل توجهی برای کشورهای عربی نیستند، در صورتی که

۱. گلی زواره، سرزمین اسلام، صص ۵۷۳-۵۷۱.

۲. بررسی نقش و جایگاه اعراب در آمریکای لاتین یک مسأله مهمی است که خود تحقیق مفصلی را می‌طلبد.

۳. کارلوس منم (Carlos Menem)، متولد ۱۹۳۰، سیاستمدار آرژانتینی است که از ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۹ رئیس جمهور آرژانتین بود. وی اکنون سناتور استان لاریوخا آرژانتین است.

جامعه یهودیان در آمریکای لاتین، برای رژیم صهیونیستی و سیاست‌های آن بهترین لابی‌ها و حامیان را تشکیل می‌دهند.

در حال حاضر، شمار مسلمانان کشورهای آمریکای لاتین، به بیش از ۶ میلیون نفر می‌رسد که این رقم در آرژانتین ۶۰۰ هزار نفر و در برزیل بیش از ۱/۵ میلیون نفر است. **سازمان اسلامی آمریکای لاتین (IOLA)** در آرژانتین از فعال‌ترین سازمان‌ها در زمینه تبلیغ و گسترش اسلام در آمریکای لاتین به شمار می‌رود که توسط **عربستان سعودی** تأمین مالی می‌شود و مسجد التوحید مرکز مهم شیعی این کشور است. در شیلی حدود ۳۵۰ هزار فلسطینی زندگی می‌کنند که بزرگ‌ترین جامعه فلسطینیان در خارج از منطقه خاورمیانه به شمار می‌آیند، اگرچه آنها مسیحی هستند ولی در بین آنها مسلمان هم وجود دارد. در **ترینیداد و توباگو**، ۱۲ تا ۱۷ درصد جمعیت این کشور را مسلمانان تشکیل می‌دهند و بیش از ۱۵۰ هزار نفر هستند. ۲۰ درصد از کل جمعیت ۴۳۸ هزار نفری **سورینام** یعنی بیش از ۸۷ هزار نفر مسلمان هستند. در سورینام و گویان مسلمانان **افغانی** تبار نیز وجود دارند. **سورینام** عضو جنبش عدم تعهد (NAM)، و سازمان کنفرانس اسلامی (OIC) نیز می‌باشد.^۱ در منطقه **گویان** - که از سه محدوده گویان انگلیس، گویان هلند (سورینام) و گویان فرانسه در شمال برزیل تشکیل شده است - فعالیت اسلامی متمرکزی انجام می‌گیرد.^۲ سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی اسلامی (آیسیسکو) در ششمین گردهمایی روسای مراکز فرهنگی و شوراهای اسلامی کشورهای آمریکای لاتین و دریای کارائیب در **شیلی** در ۳۰ آگوست ۲۰۰۷ خواستار تأسیس **شورای عالی مسلمانان آمریکای لاتین** و همچنین تأسیس **کرسی‌های تمدن اسلامی** در دانشگاه‌های آمریکای لاتین شد.^۳

۱. نادعلی بای، اشتراک حول محور مبارزه با آمریکا، روزنامه مردم‌سالاری، شماره ۱۸۹۰، تاریخ ۱۹/۰۶/۱۳۸۷.
 ۲. سیمبر و قربانی شیخ‌نشین، اسلامگرایی در نظام بین‌الملل، رهیافت‌ها و رویکردها، ص ۲۹۷.
 ۳. نادعلی بای، اشتراک حول محور مبارزه با آمریکا، روزنامه مردم‌سالاری، شماره ۱۸۹۰، تاریخ ۱۹/۰۶/۱۳۸۷.

۲- وضعیت مسلمانان در کشورهای مسلمان‌نشین پرجمعیت آمریکای لاتین

۱-۲ برزیل

در سال ۱۸۶۰م با عزیمت مهاجران سوری به برزیل و آرژانتین و پس از آن هجرت تعدادی از لبنانی‌ها و فلسطینی‌ها، شمار مسلمانان در این کشورها فزونی یافت در سال ۱۹۶۰م برزیل ۱۰۰ هزار نفر مسلمان داشت که اکثراً در شهر سائوپائولو زندگی می‌کردند و سازمان خیریه‌ای به نام «جمعیت خیریه اسلامی» داشتند. در سال ۱۹۸۲م این رقم به سه برابر آن یعنی ۳۰۰ هزار نفر بالغ گردید.^۱

در حال حاضر اکثریت مسلمانان برزیل، منشأ سوری و لبنانی دارند و اکثریت سنی مذهب و بقیه شیعه‌اند. هم اکنون طبق آمار مسلمانان در برزیل، بیش از ۵۰۰ هزار نفر و در آمار غیررسمی بین ۲ میلیون تا ۷ میلیون نفر^۲ از این کشور ۱۹۰ میلیونی تخمین زده می‌شود. طبق برخی منابع، حدود ۱۱ میلیون مهاجر سوری و لبنانی (عمدتاً مسیحی) در سراسر برزیل زندگی می‌کنند.^۳ متأسفانه آمار دقیقی از شمار مسلمانان در برزیل وجود ندارد، با این حال رهبران اسلامی برزیل، تعداد مسلمانان این کشور را تا ۳ میلیون نفر تخمین زده‌اند که بیشتر در دو ایالت سائوپائولو و پارانا ساکن هستند.^۴

آفریقاییان در ایالت باهیا به مرکزیت سالوادور، ولی اعراب در ایالات پارانا به

۱. «عبدالباقی سید احمد عثمان»، از فعالان اسلامی و رئیس انجمن خیریه برزیل بر اساس جدیدترین تحقیقات باستان‌شناسی از کشف آثار تاریخی در برزیل خبر داد که حاکی از قدمت ۱۲۰۰ ساله تمدن اسلام در این کشور است. وی می‌گوید: نقاشی‌ها و کنده‌کاری‌های موجود در غارهای شمال برزیل حاکی از دست‌نوشته‌هایی به زبان عربی است که قدمت آن به ۱۲۰۰ سال پیش بازمی‌گردد... که لباس پوشیدن آن‌ها شبیه به لباس مسلمانان مراکشی بوده و از اصطلاحات موجود در زبان عربی استفاده می‌کردند... عده‌ای نیز حضور مسلمانان در برزیل را به ۵۰۰ سال پیش و در زمان حضور دریانوردان پرتغالی در این کشور نسبت می‌دهند. عده‌ای دیگر معتقدند اسلام برای نخستین بار توسط سپاهان مسلمان آفریقایی که در قرن ۱۷ میلادی به عنوان برده برای آبادانی قاره جدید، به آمریکای جنوبی آورده شدند، وارد برزیل شده و این سپاهان مسلمان در بین سال‌های ۱۸۰۷ میلادی تا ۱۸۳۷ دست به قیام‌های متعددی زدند، از جمله آن که خواستار تأسیس دولت اسلامی و آزادی بردگان بودند... آمارهایی از ساکنان شمال برزیل در سال ۱۵۶۰ میلادی در دست است که نشان می‌دهد، از مجموع ۱۰ هزار ساکن شمال برزیل، هشت هزار نفر آفریقایی‌تبار بوده و بیشتر آن‌ها به دین اسلام گرایش داشته‌اند. (خبرگزاری قرآنی ایران(ایکنا)، شماره خبر ۱۱۷۳۹۱، تاریخ ۵ اردیبهشت ۱۳۸۶).

۲. موسی‌پور، به پیشواز خورشید غرب، صص ۱۷۴-۱۷۳.

۳. Oliveira, vitoria peres de, Islam in Brazil or the Islam of Brazil? Translated by Jeffrey Hoff, Relig. Soc, ۲۰۰۶, vol۲, special Edition.

۴. خبرگزاری قرآنی ایران(ایکنا)، شماره خبر ۱۰۴۹۲۶، تاریخ ۵ اسفند ۱۳۸۵.

مرکزیت کوریتیبیا و سائوپائولو به مرکزیت سائوپائولو مستقرند.^۱ به نظر نگارنده هم اکنون تشکل‌ها و گروه‌های اسلامی در این کشور مراحل رشد مقدماتی را سپری می‌کنند. اخیراً برای اولین بار در تاریخ این کشور، یک مسلمان توانست به مقام «قاضی فدرال» این کشور دست پیدا کند.^۲ گرچه مسلمانان می‌کوشند که جذب فرهنگ بیگانه نشوند، ولی به دلیل فقدان رهبری توانمند، از اسلام اصیل و واقعی دور مانده‌اند. وهابی‌ها هم اکنون در بین مسلمانان آنجا تبلیغات زیادی انجام می‌دهد.^۳

مرکز اسلامی برزیل^۴ - در سائوپائولو - با نظارت بر بیش از ۷۰ مرکز اسلامی یا جمعیت خیریه اسلامی این کشور با همکاری عربستان سعودی و با نظارت سفرای کشورهای اسلامی مانند مصر، کویت، امارات متحده عربی و قطر، رسیدگی به امور مربوط به مسلمانان این کشور را بر عهده دارد و رابطه العالم الاسلامیه و انجمن جهانی اسلام همواره بودجه این مرکز را تأمین می‌کند.^۵ هم اکنون برزیل یکی از مراکز فعال تبلیغ اسلام در منطقه است و مراکزی چون مجمع جهانی جوانان^۶ (WAMY)، اتحادیه دانشجویان مسلمان در برزیل^۷ و مرکز بین‌المللی ترویج اسلام به آمریکای لاتین^۸ (CDIAL) در این کشور قرار دارد. هم اکنون بیشتر مسلمانان در شهرهای ریودوژانیرو، سائوپائولو، ایالت پارانا^۹ - در نزدیکی پاراگوئه - و گویاسی زندگی می‌کنند.^{۱۰}

۱. گلی زواره، سرزمین اسلام، ص ۵۹۶-۵۹۴. و نیز ر.ک:

www.۳۰-days.net/muslims/muslims-in/america-south/brazil.

۲. «محمدعلی مظلوم» مسلمان لبنانی تبار مقیم برزیل به عنوان قاضی فدرال برزیل انتخاب شد. (خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) به نقل از acide، شماره خبر ۵۲۱۳۰۴، تاریخ ۲۰ دی ۱۳۸۸).

۳. گلی زواره، سرزمین اسلام، ص ۵۹۶-۵۹۴ و رفیعی، برزیل، ۱۳۷۴، ص ۳۴.

۴. Islamic Center of Brazil. این مرکز اسلامی غیر از مرکز اسلامی برزیل حجت الاسلام طالب حسین خزرچی است.
۵. جعفریان، اطلس شیعه، ص ۶۹۱ و نیز: خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی نسبیج، شماره خبر ۱۶۱۲۱۸.

۶. The World Assembly of youth.

۷. The Union of Muslim Students of Brazil.

۸. The International Center for Promotion of Islam to Latin America.

۹. Parana

۱۰. موسی پور، به پیشواز خورشید غرب، ص ۱۷۴ و خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، شماره خبر ۴۲۶۹۸۴، تاریخ ۸ تیر ۱۳۸۸. از شخصیت‌های فعال اسلامی می‌توان خالد تقی‌الدین، عبدالباقی عثمان، پروفیسور حلمی نصر (مترجم اصالتاً مصری قرآن)،

۲-۲ آرژانتین

آرژانتین دومین کشور بزرگ آمریکای لاتین از لحاظ وسعت است. اولین هجرت مسلمانان در دوره معاصر به آرژانتین حدود ۱۴۰ سال پیش از سوی کشورهای سوریه، لبنان و فلسطین صورت گرفت و در پی جنگ جهانی اول و دوم این مهاجرت‌ها افزایش یافت. با افزایش مهاجرت‌ها، مسلمانان، به ویژه اعراب، در حفظ شخصیت و هویت فرهنگی و تمدنی خود راسخ‌تر شدند و تلاش می‌کنند در مسائل سیاسی، اقتصادی و اجتماعی آن کشور نیز مشارکت کنند و همین روحیه آنان باعث گرایش به اسلام در بین بومیان و ساکنان این کشور شد. اگر چه نسل‌های گذشته از مسلمانان آرژانتین از ضعف فرهنگ دینی رنج می‌بردند، اما اینک نسل جدید مسلمانان فعال بوده و بیشتر از گذشته درصدد حفظ فرهنگ و هویت اسلامی و عربی خود برآمده‌اند و تلاش دارند در عرصه علمی، فرهنگی و اجتماعی مانند دانشگاه‌ها و مراکز اقتصادی فعالیت می‌کنند و در تجارت نیز حضور پررنگی دارند.^۱

راه‌اندازی مؤسسات و سازمان‌های اسلامی زمینه‌ای برای ساماندهی و بهبود ارتباطات در رسانه‌های گروهی را ایجاد کرده است. «سازمان اسلامی آمریکای لاتین و دریای کارائیب» (IoLA)^۲ یکی از مراکز مهم اسلامی این منطقه است که دفتر مرکزی آن در آرژانتین قرار دارد. این سازمان حدود ۱۰ سال پیش، بعد از گردهمایی رهبران مسلمان ۱۱ کشور در قاره آمریکای لاتین تأسیس شد تا به برقراری ارتباط با کشورهای اسلامی اقدام کند. این سازمان سعی در ایجاد ارتباط با مسلمانان، هویت‌بخشی، حفظ وحدت و انسجام آنها دارد و برخی از کشورهای اسلامی - به ویژه عربستان سعودی^۳ - این سازمان را در

محمد خلیل، طالب حسین خزرچی، علی ابوریا، میلانی، و... را نام برد که در بزریل فعالیت می‌کنند. خزرچی، یک مرکز اسلامی در بزریل و سایتی به زبان پرتغالی تأسیس کرده و کتابهایی از امام خمینی (ره)، مقام معظم رهبری، شهید صدر، شهید مطهری، علامه فضل‌الله و... به زبان پرتغالی ترجمه کرده است. سایت اینترنتی این مرکز به نشانی www.arresala.org.br قابل دسترسی است. دفتر مرحوم علامه سید محمدحسین فضل‌الله، عالم لبنانی، نیز در بزریل نسبتاً فعال است.

۱. رک: خبرگزاری مهر، شماره خبر ۴۵۵۹۴۸ قابل دسترسی به نشانی:

<http://mehrnews.com/fa/NewsDetail.aspx?NewsID=۴۵۵۹۴۸>

۲. Islamic Organization of Latin America

۳. ارتباطات این با عربستان سعودی به گونه‌ای است که حتی این سازمان گاهی اوقات به عنوان نماینده رسمی و دولتی تفکر وهابیت در آمریکای لاتین نیز شناخته می‌شود.

زمینه آموزش و خوانی قرآن، آموزش مبانی اسلام، ترجمه قرآن به زبان‌های اسپانیایی و توزیع کتاب‌های اسلامی یاری می‌کنند.^۱ از جمله مراکز مهم و رسمی مسلمانان این کشور، مرکز اسلامی جمهوری آرژانتین (CIRA) است که از جانب حکومت به رسمیت شناخته شده و توسط اهل سنت اداره می‌شود.^۲

در حال حاضر، تعداد مسلمانان آرژانتین بیش از نیم میلیون نفر (و طبق برخی آمارها، حدود ۶۰۰ و حتی ۷۰۰ هزار نفر)^۳ است که متأسفانه برخلاف یهودیان این کشور، از اتحاد و همبستگی لازم برخوردار نمی‌باشند. جمعیت مسلمانان این کشور را به ترتیب پیروان مذاهب مختلف اهل سنت، شیعیان، علویها و دروزی‌ها تشکیل می‌دهند که اکثراً از کشورهای سوریه، لبنان و اردن به این کشور آمده‌اند.^۴ مسلمانان آرژانتین غالباً در پایتخت و استان‌های شمالی استقرار یافته‌اند. اکثریت آنها سنی مذهب و بیش از ده درصد آنان علوی و امامیه - البته غالباً علوی - هستند. شیعیان در شهر پرجمعیت روزاریو و نیز شهر فلورس واقع در حومه بوئنوس آیرس، متمرکز هستند. جمعیت علوی خوسه استان بوئنوس آیرس، انجمن نیکوکاری اتحادیه علوی، انجمن رادیویی وطن عرب، جمعیت خیریه علوی‌ها، جمعیت خیریه اسلامی علوی، جمعیت علوی ایگراسو، جمعیت متحد علوی‌ها، جمعیت یبرودیه و جمعیت اعلی اسلامی از انجمن‌های علوی در آرژانتین هستند.^۵

با پیروزی انقلاب اسلامی بارقه‌های امیدی در دل همه به ویژه مسلمانان این منطقه ایجاد شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، جمهوری اسلامی ایران، اقدام به احداث مسجدی تحت عنوان «مسجد التوحید» در شهر بوئنوس آیرس آرژانتین نمود که به انضمام

۱. رک: غلامرضا گلی زواره، سرزمین اسلام، ص ۵۹۳، و نیز: خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، شماره خبر ۱۰۶۹۴۷، تاریخ ۱۵ اسفند ۱۳۸۵.

۲. www.hamshahrionline.ir/hamnews/۱۳۸۲/۸۲۰۸۱۵/news/elmif.htm

۳. بی تا، آرژانتین، ص ۱۳.

۴. اصغری، آرژانتین، ص ۱۳ (و نیز: جعفریان، اطلس شیعه، صص ۶۹۳-۶۹۳ و همچنین بی تا، آرژانتین، صص ۱۴-۱۳ و موسی‌پور، به پیشواز خورشید غرب، ص ۲۵۲.

۵. گلی زواره، سرزمین اسلام، ص ۵۹۳ و نیز: موسی‌پور، به پیشواز خورشید غرب، صص ۲۵۲ - ۲۵۱ و نیز: بی تا، کشورشناسی (اجتماعی، فرهنگی، دینی)، آرژانتین، صص ۸۷-۹۸.

دو مسجد دیگر در مقیاس‌های کوچک‌تر در شهرهای توکومان^۱ و کوردوبا^۲، به فعالیت اشتغال دارند.^۳ جمعیت عربی اسلامی آرژانتین (فلورس)، جمعیت حاج یوسف و مدرسه عربی - اسلامی آرژانتین از مراکز مهم شیعیان این کشور است. علاوه بر اینها چند مرکز اسلامی بزرگ مرکب از مسجد و مدرسه‌ای که تحت نظارت و سرپرستی دولت عربستان اداره می‌شود، دیگر مراکز فعالیت مسلمانان این کشور را تشکیل می‌دهند.^۴

۲-۳. ترینیداد و توباگو^۵

سابقه ورود دین اسلام به این کشور به نیمه دوم قرن هجدهم میلادی می‌رسد، اما مهم‌ترین گروه مسلمان، در اواسط قرن نوزدهم (بعد از ۱۸۳۸م) به این کشور وارد شد. در سال ۱۷۷۷م، در میان بردگانی که از غرب آفریقا برای کار در مزارع نیشکر به ترینیداد و توباگو آورده شدند، عده‌ای مسلمان نیز وجود داشت. این مسلمانان عموماً از قبیله ماندینگو^۶، ساکن در کشور سنگال، بودند که در حدود ۱۷۴۰م اسلام را پذیرفته بودند.

برده‌ها که عموماً مسلمان بودند، بر اثر فشار صاحبان جدیدشان نتوانستند از هویت دینی خود محافظت کنند؛ نام‌هایشان تغییر یافت و برای آنکه از ظلم و تعدی نجات یابند، یا دین مسیحیت را پذیرفتند و یا مجبور شدند همانند مسیحیان زندگی کنند. در سال ۱۸۳۴ قانون برده‌داری در جزیره ترینیداد لغو شد. بنابراین، برخی از برده‌ها تصمیم به بازگشت گرفتند. همین موضوع موجب ضربات جدی بر اقتصاد منطقه گردید. انگلستان برای جبران این امر اقدام به عقد قراردادی کرد که براساس آن، از سال ۱۸۵۴ تا ۱۹۱۵م، کارگران هندی را که

۱. Tucuman

۲. Cordoba

۳. محسن علی، فعال اسلامی آرژانتین، احداث نخستین مسجد در آرژانتین با نام توحید و اولین مدرسه عربی - اسلامی امام علی (علیه السلام) را از برکات انقلاب اسلامی می‌داند. وی در ادامه از راه‌اندازی رادیو قبله در این کشور سخن گفت و تصریح کرد: «حدود ۱۵ سال است که این شبکه رادیویی فعال است و هر روز به مدت دوساعت پس از نماز صبح به اجرای برنامه می‌پردازد؛ در ماه مبارک رمضان نیز برنامه‌های ویژه‌ای دارد.» (خبرگزاری ایکن، شماره خبر ۱۵۶۷۷)

۴. احمدرضا اصغری، همان، صص ۱۴-۱۳ و نیز: رسول جعفریان، اطلس شیعه، صص ۶۹۳ - ۶۹۲

۵. Trinidad and Tobago

۶. Mandingo

شامل مسلمانان نیز بودند، به جزایر مذکور منتقل کرد.^۱ شرایط زندگی این مسلمانان با وضع برده‌های آفریقایی تفاوت چندانی نداشت. میسیونرهای مسیحی برای دور نمودن آنان از اسلام، فعالیت‌های گسترده‌ای کردند، حتی گاه با اعمال قهرآمیز، اقدام به برهم زدن نمازهای جماعت مسلمانان کردند. کارگران هندی برخلاف مسلمانان آفریقایی، ارتباط خود را با میهن اصلی ادامه دادند و بدین‌گونه تا حدی در حفاظت از دین و فرهنگ خود موفق بودند.

مسلمانان در سال ۱۸۹۳م گروهی به نام **جمعیت هند شرقی** و در سال ۱۹۲۶م جمعیتی به نام **تقویت الاسلام**^۲ را تأسیس کردند. این جمعیت بعدها نمایندگی مسلمانان را در نزد حکومت عهده‌دار شد. تا سال ۱۹۴۵م، اسلام در ترینیداد دین رسمی محسوب نمی‌شد و به همین دلیل، این جمعیت‌های اسلامی بودند که تأسیس نهادهای آموزشی را برعهده داشتند. نخستین بار جمعیت تقویت الاسلام، در سال ۱۹۴۹م مدرسه‌ای مطابق با اصول اسلامی تأسیس کرد. بعدها مدارس اسلامی و هم‌چنین ابتدایی و راهنمایی تأسیس شد و این روند ادامه یافت. مسلمانان این کشور امروزه دارای ۸۷ مسجد هستند که در آنها کلاس‌های آموزش قرآن فعال هستند.^۳ برخی محققان معتقدند مسلمانان این کشور در قاره آمریکا از بهترین تشکل‌های اسلامی برخوردار هستند.

جمعیت «**اهل السنه و الجماعه**»^۴ (تأسیس ۱۹۳۰م)، نیرومندترین تشکل اسلامی در ترینیداد و توباگو به شمار می‌رود. گروه‌ها و جمعیت‌های دیگر در منطقه ترینیداد و توباگو عبارتند از: «**اتحادیه مبلغان مسلمان در آمریکای جنوبی و منطقه کارائیب**»^۵ که در سال ۱۹۶۰م

۱. برخی نویسندگان معتقدند که در فاصله ۱۹۲۴-۱۸۳۸م حدود نیم میلیون هندی به این کشور مهاجرت کردند که یک ششم آنان، مسلمان بودند. (قاسملو، دانشنامه جهان اسلام، ص ۲۷۳).

۲. قاسملو، ترینیداد و توباگو، دانشنامه جهان اسلام، ص ۲۷۵.

۳. Tackweyat ul Islamic Association (تقویت اسلام)

۴. Anjuman Sunnat-ul-jamaat Association (A.S.J.A). این اتحادیه که عموماً «آسجا» نامیده می‌شود،

مجموع مدیریت ۵۳ مسجد، هفت مدرسه ابتدایی و دو مدرسه راهنمایی را در اختیار دارد. ۸۰ تا ۸۵ درصد مردم منطقه عضو این تشکل می‌باشند و امروزه نماینده تقریباً همه مسلمانان ترینیداد و توباگوست. (علی کنانی، اقلیت‌های مسلمان در جهان، ص ۳۴۸)

۵. The Islamic Missionaries Guild of south America and the Caribbean

تأسیس شد.^۱ این اتحادیه برنامه رادیویی هم دارد.^۲ **جماعت المسلمین**^۳ سازمان اسلامی دیگر این کشور است که در سال ۱۳۵۸ شمسی / ۱۹۷۹ م تأسیس شد. رویکرد سیاسی این سازمان از دیگر سازمان‌های اسلامی ترینیداد بیشتر است. در سال ۱۳۶۱ ش/ ۱۹۸۲ م، گروه کوچکی از اعضای آن - که دخالت سازمان را در امور سیاسی درست نمی‌دانستند - از آن جدا شدند و «**جماعت المومنین**» را پدید آوردند. **جماعت المسلمین** عموماً نماینده مسلمانان آفریقایی تبار هستند هدف‌شان **تشکیل حکومت اسلامی** است.^۴

از دیگر سازمان‌های اسلامی این کشور می‌توان **مؤسسه خیریه توکل اسلامی**، **موسسه توسل عبدالعزیز و جماعت التبلیغ ...** و را نام برد.

حکومت، علی‌رغم میل درونی خود، به مسلمانان اجازه می‌دهد که از رسانه‌های جمعی بهره‌مند شوند. اکثر مسلمانان این کشور، که بیشتر هندی‌تبارند، مذهب حنفی دارند.^۵ معدودی شیعه هندی‌تبار نیز در آنجا زندگی می‌کنند که تعداد دقیق آنها معلوم نیست. **مسلمانان هندی‌تبار** عموماً در جنوب کشور و در جزیره ترینیداد زندگی می‌کنند و **مسلمانان آفریقایی تبار** عموماً در جزیره **توباگو** ساکن هستند. در این کشور تعداد کمی **مسلمان چینی** نیز هست.^۶ در میان مسلمانان این کشور، هندی‌تبارها از آفریقایی‌تبار، پویاترند.^۷ برخی محققان، معتقدند امروزه گرایش به اسلام در ترینیداد و توباگو بیشتر متأثر

۱. در خصوص نشریات می‌توان به نشریه «the Torch of Islam» که از سال ۱۹۶۶ توسط «اتحادیه مبلغان مسلمان» منتشر می‌شود، اشاره کرد. این نشریه به جای مجله «the Islamic Herald» منتشر می‌شود. «مسلم نیوز» ارگان انتشاراتی «جمعیت اهل السنه و الجماعه»، «النادیه» ارگان جمعیت جوانان مسلمان، «الحکمه» ارگان مرکز تبلیغات اسلامی، «النور» ارگان جماعت اسلامی، «مسلم استاندارد» نشریه‌ای که هر دو ماه یکبار از سوی مرکز اوقاف اسلامی منتشر می‌شود و the Voice نیز به شکل گاهنامه و از سوی جماعه المؤمنین منتشر می‌شود، از نشریات عمده و با اهمیت جزایر ترینیداد و توباگو محسوب می‌شوند.

۲. قاسملو، ترینیداد و توباگو، دانشنامه جهان اسلام، ص ۲۷۵.

۳. Jamaat al Muslimeen

۴. قاسملو، ترینیداد توباگو، دانشنامه جهان اسلام، ص ۲۷۴.

۵. کتانی، اقلیت‌های مسلمان در جهان. ص ۳۴۹.

۶. قاسملو، ترینیداد و توباگو، دانشنامه جهان اسلام، ص ۲۷۴.

۷. همان، ص ۲۷۵.

از افکار مسلمانان ایالات متحده آمریکا تا فعالیت‌های مسلمانان ترینیداد.^۱ از سال ۱۳۵۵ش/۱۹۷۶م رهبر مسلمانان آمریکا در ترینیداد نماینده (امام) معرفی می‌کند. عربستان سعودی نیز برای جذب مسلمانان در این کشور فعالیت‌هایی جدی را شروع کرده است.^۲

۲-۴ سورینام

این کشور از سال ۱۶۶۷م سخت استعمار هلند بوده است. برده‌های مسلمان آفریقایی که برای کار در مزارع و معادن طلا به این منطقه منتقل می‌شدند، اولین مسلمانان سورینام محسوب می‌شوند. آنها نیز مانند مسلمانانی که در کشورهای دیگر زندگی می‌کردند، تحت فشار و ستم قرار داشتند، انجام اعمال اسلامی برای آنها ممنوع بوده، به همین جهت از هویت دینی خود دور ماندند. اکثر کارگرانی که به دنبال سیاست‌های هلند در سال‌های ۱۸۳۱ تا ۱۸۵۰ از اندونزی و در سال‌های ۱۸۷۳ تا ۱۹۱۶م از هند به سورینام آمدند، مسلمان بودند. از سال ۱۹۴۰م به بعد، مسلمانان، آزادی برخوردار از حقوق شخصی، خانوادگی و مسائل مربوط به ارث را کسب کردند.

مسلمانان سورینام مذاهب مختلفی دارند. حضور قادیانی‌ها (احمدیه) در آنها پررنگ است. علی‌رغم تمام اختلافات، مسلمانان در سال ۱۹۲۹م «سازمان اسلامی سورینام»^۳ را تأسیس کردند. این سازمان تا سال ۱۹۷۸م توسط قادیانی‌ها اداره می‌شد، از آن تاریخ به بعد، مسلمانان سورینام جمعیتی به نام «جمعیت اسلامی سورینام»^۴ را تأسیس کرده‌اند. آنها تشکلی به نام مجلس مسلمانان سورینام هم دارند.^۵ مسلمانان این کشور عمدتاً از مبلغان اندونزی، عربستان و پاکستان متأثر هستند. اخیراً قطر و امارات متحده عربی هم در بخش نفت با این کشور همکاری می‌کند. این کشور تعدادی مسلمان افغانی و بومی هم دارد.^۶

۱. کنانی، صص ۳۵۰-۳۴۹.

۲. قاسملو، همان، ص ۲۷۵.

۳. Surinamse Islamitische vereniging (SIV)

۴. Suriname Muslim Association (SMA)

۵. Madjilies Moeslimien Suriname (MMA)

۶. مقاله مسلمانان افغان گویان و سورینام قابل دسترسی در:

www.guyana.org/features/afghanguyanese-muslim.html

و برای مطالعه بیشتر ر.ک:

۵-۲ گویان

ورود اسلام به گویان نیز مانند کشور همسایه‌اش، سورینام، با انتقال عده زیادی از برده‌های آفریقایی که برخی از آنان مسلمان بودند، رخ داده است. مسلمانان این منطقه نیز مانند کشورهای دیگر تحت ستم اربابان اروپایی واقع شده، مجبور به رها ساختن فرهنگ و دین خود شدند. انگلستان پس از لغو قوانین برده‌داری در سال ۱۸۳۴، اقدام به انتقال کارگران هند به این کشور نمود. عده‌ای از این کارگران مسلمان بودند. تا سال ۱۸۶۰، شرایط برای مسلمانان سخت بود ولی به مرور زمان، انگلیسی‌ها به آنها اجازه دادند مسجد داشته باشند و فعالیت داشته باشند. انجمن‌های متعدد مسلمانان در سال ۱۹۳۶م به هم پیوسته، جمعیتی به نام «جمعیت عالی اسلامی» را تأسیس کردند.

هواداران هندی و آفریقایی این جمعیت در انتخابات سال ۱۹۶۱م هر یک از حزب جداگانه‌ای حمایت کردند؛ به این ترتیب، به دو جناح منشعب شدند. پس از انشعاب مذکور، جمعیت‌های جدید و مستقلی ظهور یافت. مهم‌ترین آنها «مجلس عالی اخوت اسلامی»، «اتحادیه جوانان مسلمان» و «مرکز اسلامی» است. ولی امروزه جماعات محلی در واقع شعباتی از «سازمان اسلامی مرکزی گویان (CIOG)»^۱ محسوب می‌شوند. تعداد چنین شعباتی در حال حاضر ۱۲۰ شعبه می‌باشد. هر شعبه در محل یک مسجد مشغول فعالیت و اداره کلاس‌های آموزش قرآن است. این کشور دارای ۱۳۰ مسجد است. مسلمانان در پارلمان و هیأت وزیران هم حضور دارند.^۲

تا سال ۱۹۷۹ که انقلاب اسلامی ایران رخ داد، بیشتر مردم مذهب حنفی داشتند که بیشتر از طریق مبلغان هندی در آنجا ترویج می‌شد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، به تدریج، تشیع به گویان راه یافت.^۳ هم اکنون تعداد قلیلی از شیعیان خوجه در این کشور

Raymond s.chickrie, Muslims in Suriname: Facing Triumphs and challenges in a plural society

و قابل دسترسی در: www.muslimpopulation.com/pdf/surinam-triumphs&challenge.pdf

۱. The central Islamic organization of Guyana

۲. ر.ک: کتانی، اقلیت‌های مسلمان در جهان امروز، ص ۳۵۳.

۳. جعفریان، اطلس شیعه، ص ۶۹۴.

زندگی می‌کنند. شیعیان گویان، در ایام محرم به سوگواری به سبک هندی‌ها پرداخته و آن را **تازیا** - که همان **تعزیه** است - می‌نامند. متأسفانه به دلیل ناهمگونی‌های زبانی و فقهی گروه‌های گوناگون نژادی گویان - خصوصاً هندی و اندونزیایی - مسلمانان موفق نشدند به گونه جامعه یکپارچه اسلامی به هم پیوندند^۱ و تأثیرگذاری جدی‌تری در مناسبات سیاسی و اجتماعی این کشور داشته باشد.

در گویان بیش از ۱۳۰ هزار نفر مسلمان زندگی می‌کنند که نسبت جمعیت مسلمانان به کل جمعیت کشور ۱۷ درصد است.^۲

۲-۶ مسلمانان سایر کشورهای منطقه

همان‌طوری که قبلاً اشاره شد مهاجرت مسلمانان به ویژه اعراب به آمریکای لاتین پس از جنگ جهانی دوم سیر شتابانی به خود گرفت. مسلمانان ونزوئلا برای اولین بار در زمان استعمار اسپانیایی‌ها به این کشور آمدند. از آن پس، مهاجرت‌هایی از هند صورت گرفت. مهاجران با دشواری‌های بسیاری مواجه بودند. اما مسلمانانی که در نیمه دوم قرن بیستم از کشورهایمانند سوریه، لبنان، فلسطین و پاکستان برای اشتغال به ونزوئلا مهاجرت کردند، گروه جدیدی تشکیل دادند. اخیراً ترک‌ها هم در این کشور فعالیت خود را شروع کردند. در سال ۱۹۶۶م در کاراکاس،^۳ پایتخت ونزوئلا، اولین مرکز اسلامی تأسیس شد. و بعدها در کنار مسجد، آموزش زبان عربی راه‌اندازی شد. تعداد مسلمانان بیش از ۶۰ هزار و در برخی از آمارها تا ۳۰۰ هزار نفر گزارش شده است و اکثر آنها در کاراکاس زندگی می‌کنند.^۴ مسلمانان عمدتاً در کاراکاس، جزیره مارگایتا^۵ و سان فیلیپ^۶ سکونت دارند. در سال ۱۹۸۰م بخش‌های فلسفه اسلامی و تحقیقات عربی در دانشگاه کاراکاس آغاز به کار نمود. مسجد شیخ ابراهیم آل ابراهیم در کاراکاس از

۱. کتانی، اقلیت‌های مسلمان در جهان امروز، ص ۳۵۲.

۲. وفائی، اسلام در قاره آمریکا، نشریه اسلام و غرب، بهمن و اسفند ۱۳۷۸، شماره ۳۰ و ۳۱.

۳. Caracas

۴. گلی زواره، سرزمین اسلام؛ شناخت کشورهای اسلامی، صص ۷۰۰-۶۹۹.

۵. Margarita

۶. San Felipe

مساجد بزرگ آمریکای لاتین محسوب می‌شود.

مکزیک دارای اقلیت مسلمان پرجمعیتی (بین ۱۰۰ هزار تا ۳۰۰ هزار نفر) است که عمده آنها از مهاجران سوری و لبنانی هستند و در مرتبه بعدی مهاجرینی از مصر، ایران و ترکیه قرار دارند. از جمله مراکز اسلامی این کشور می‌توان مرکز فرهنگی اسلامی مکزیک^۱ (CCIM)، شاخه صوفیه نوربخشیه جراحیه و مراکز اسلامی خانم فاطمه فربها^۲ و خانم آمنه تسلیمآ^۳، مرکز سلفی مکزیک^۴ و ... نام برد.

تعداد مسلمانان در کلمبیا - که عمدتاً لبنانی، سوری و فلسطینی تبار هستند - ۳۰ هزار و حدود ۰/۲ درصد جمعیت این کشور می‌باشد. مرکز اسلامی بوگوتا^۵ (متعلق به شیعیان که در سال ۱۳۷۳ تأسیس شده است) و تجمع مسلمانان شهر مایکائو^۶ (در شمال شرقی کلمبیا) و مرکز اسلامی شهر بندری بوئناوتورا (در شرق کلمبیا) و مراکز اسلامی سان آندرس^۷، گواجیرا^۸، نارینو^۹ و سانتا مارتا^{۱۰} از جمله مراکز اسلامی این کشور هستند.^{۱۱}

مهاجران مسلمان پاراگوئه عمدتاً در شهر مرزی سیوداد دل استه^{۱۲} و تعداد دیگر در در آسونسیون^{۱۳} - پایتخت - و منطقه مرزی مشترک پاراگوئه و آرژانتین در جنوب مستقر شدند. تعداد مسلمانان مقیم پاراگوئه طی بیست سال گذشته به بیش ۲ هزار نفر رسیده که اغلب از فرقه‌ها و طایفه‌های گوناگون لبنانی، فلسطینی و سوری هستند. هم‌اکنون

۱ . The centro cultural Islamico de Mixico

۲ . Fatima Fariha

۳ . Amina Teslima

۴ . The centro Salafi de Mexico

۵ . Bogota

۶ . Maicao

۷ . San Andres

۸ . Guajira

۹ . Narino

۱۰ . Santa Marta

۱۲ . Ciudad del Este

۱۳ . Asuncion

با حمایت دولت عربستان سعودی، اهل سنت پایتخت دارای مسجد و مرکز فرهنگی^۱ هستند، اما شیعیان مقیم این کشور به دلیل عدم برخورداری از حمایت کافی از داشتن مرکز و محل تجمع محروم هستند.^۲

سابقه اسلام در جامائیکا به قرن نوزدهم میلادی می‌رسد که به عنوان کارگرهای قراردادی به این کشور مهاجرت کردند. تعداد مسلمانان^۳ در سال ۱۹۸۲ به ۱۴ هزار نفر رسید.^۴ آنها اولین انجمن خود را در سال ۱۹۵۰ تأسیس کردند. از مراکز اسلامی این کشور می‌توان «شورای اسلامی جامائیکا»،^۵ «مرکز آموزش و دعوت اسلامی»^۶ را در کینگستون^۷ نام برد. اولین جمعیت اسلامی پاناما در سال ۱۹۳۰م تحت عنوان «اسلام میشین»^۸ تأسیس شد. نام این جمعیت در سال ۱۹۶۷م به «جمعیت اسلامی هند - پاکستان» تغییر کرد. این نام نیز در سال ۱۹۷۴م به جمعیت اسلامی پاناما تغییر یافت. امروزه هم‌چنین در شیلی^۹، باربادوس، باهاما، کوراکائو، گرانادا، دومینیکن^{۱۰}، جزیره سان کریستوبال، مارتینیکو و پرو^{۱۱}، مسلمانان با جمعیت اندک، دارای شکل اسلامی هستند. تعداد مسلمانان در کشورهای کوبا^{۱۲}، اروگوئه، السالوادور، کاستاریکا، اکوادور، بولیوی،

۱ . The centro Benefico cultural Islamico Asuncion

۲ . <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=۱۳۹۰۰۹۱۶۰۰۰۳۳۲>

۳ . عمدتاً از نسل کارگران هندی و آفریقایی.

۴ . در منابع دیگر جمعیت مسلمانان بین ۱۰۰۰ تا ۵۴۰۰ نفر آمده است. (محمود تقی‌زاده داوری و دیگران، گزارشی از آمار جمعیتی شیعیان کشورهای جهان بر اساس منابع اینترنتی و مکتوب، ص ۱۸۴) و در برخی منابع ۲۰۰۰۰ نفر آمده است. (گلی زواره، سرزمین اسلام، ص ۶۹۱).

۵ . The Islamic coucil of Jamaica.

۶ . The Islamic Education and Dawah center.

۷ . Kingston

۸ . Islam mission

۹ . عمدتاً از نسل مهاجران سوری و لبنانی و فلسطینی. (ر.ک: گلی زواره، همان، ص ۶۹۹).

۱۰ . عمدتاً از نژاد آفریقایی. (گلی زواره، سرزمین اسلام، ص ۶۹۱).

۱۱ . عمدتاً از نژاد عرب خصوصاً فلسطینی و سوری. (ر.ک: گلی زواره، سرزمین اسلام، ص ۶۹۸).

۱۲ . عمدتاً از نسل اسپانیایی‌های قدیم، آفریقایی و اخیراً اعراب. به خاطر سلطه مارکسیست‌ها در کوبا، فعالیت برای مسلمانان مهیا نیست. مسلمانان این کشور انجمنی به نام انجمن مسلمانان تأسیس کرده‌اند که رئیس آن از سوی حزب کمونیست تعیین می‌شود و فعالیت آنان به شدت از سوی حزب کمونیست تحت نظر و کنترل است. (ر.ک: گلی زواره، سرزمین اسلام، ص ۶۹۲-۶۹۱ و نیز بی نا، کوبا، ص ۶۰).

جمهوری دومینیکا هم بسیار کم است و آنها در این کشورها به مانند دیگر کشورهای منطقه به صورت اقلیت‌های دینی و با فعالیت‌های محدود به سر می‌برند.^۲

جدول آمار مسلمانان کشورها و جزایر آمریکای لاتین

شماره	کشور/جزیره	منبع ۱	منبع ۲	شماره	کشور	منبع ۱	منبع ۲
۱	آرژانتین	۵۰۰۰۰	۷۹۷۴۷۸	۱۹	دومینیکا	۱۴۰	-
۲	بولیوی	۸۸	۲۰۰۰	۲۰	السالوادور	۲۰۰۰	۲۰۰۰
۳	برزیل	۱۷۰۱۱۵	۹۲۱۰۰۰	۲۱	آنتیگوا و باربودا	۲۶۲	۲۷۰
۴	کوبا	۹۰۷	۱۰۹۵۱	۲۲	مجمع جزایر بریتش ویرجین	۸۵	-
۵	کلمبیا	۱۴۰۰۰	۸۵۹۰۸	۲۳	ترینیداد و توباگو	۶۵۳۱۸	۸۶۵۲۲
۶	آروبا	۲۸۸	-	۲۴	جامائیکا	۱۰۰۰	۵۴۶۳
۷	اکوادور	۴۰۰	۲۵۲۹	۲۵	جمهوری دومینکن	۱۷۹۰	۲۰۰۰
۸	باربادوس	۲۰۰۰	۲۰۲۸	۲۶	سورینام	۸۰۹۲۳	۹۴۳۲۸
۹	بلیز	۱۳۹۶	۳۷۹۴	۲۷	شیلی	۳۱۹۶	۴۵۶۳
۱۰	ونزوئلا	۶۵۹۴۹	۱۲۶۸۷۶	۲۸	کاستاریکا	۴۰۱۶	-
۱۱	اروگوئه	۳۴۱	۱۰۰۰	۲۹	گویان	۵۵۰۰۰	۷۶۵۲۸
۱۲	پاراگوئه	۵۰۷	۲۷۴۸	۳۰	گواتمالا	۱۰۰۰	۱۲۲۹
۱۳	پرو	۸۳۷	۱۰۰۰	۳۱	پورتوریکو	۱۰۰۰	۵۰۹۱
۱۴	پاناما	۹۱۱۷	۱۱۶۸۲۴	۳۲	کیمن ایسلند	۷۳	-
۱۵	جزیره گرنادا	۲۶۸	۲۸۱	۳۳	گویان فرانسه	۲۰۰۰	۳۴۴۵
۱۶	مکزیک	۱۱۰۰۰۰	۳۱۸۶۰۸	۳۴	جزیره مارتینیک	۱۰۰۰	۲۱۸۰
۱۷	هائیتی	۲۰۰۰	۵۵۰۰۰	۳۵	نیکاراگوئه	۱۰۰۰	-
۱۸	هندوراس	۳۷۹۰	۱۱۰۰۰	۳۶	نترلند آنتیلیس	۶۷۲	-

(منبع: گزارشی از آمار جمعیتی شیعیان کشورهای جهان بر اساس منابع اینترنتی و مکتوب، انتشارات موسسه شیعه‌شناسی، صص ۱۶۷-۲۰۴)^۴

۱. عمدتاً از نسل مهاجران اعراب به ویژه سوری، لبنانی، فلسطینی و مصری. (ر.ک: گلی زواره، همان، صص ۷۰۲-۷۰۱) از جمله مراکز اسلامی آن می‌توان، مرکز اسلامی اکوادور (The centro Islamico del Ecuador) و مرکز اسلامی هجرت (The Centro Islamico Hijra) و دو مسجد عیسی (Mezquita Jesus) و قلب اسلام (Meaquita Luz del Islam) را نام برد.

۲. وفائی (مترجم)، اسلام در قاره آمریکا، اسلام و غرب، بهمن و اسفند ۱۳۷۸، شماره ۳۰ و ۳۱.

۳. در برخی منابع فارسی، تعداد مسلمانان این کشور، ۳۲۰ هزار نفر ذکر شده است. (رضوان‌طلب، مسلمانان در کشورهای فرانسه زبان، ص ۱۸۶).

۴. گزارش مذکور از ۸ منبع آماری مختلف شده است که در این جدول، حداقل و حداکثر آمار مسلمانان این منطقه بیان شده است.

۳- مشکلات و چالش‌های پیش‌روی مسلمانان منطقه

۳-۱. فقدان آمار دقیق بانک اطلاعات دقیق و مراکز اسلامی منطقه

متأسفانه آمار و تحلیل‌های دقیق و منصفانه‌ای درباره وضعیت مسلمانان در منطقه وجود ندارد. لذا فقدان آمار دقیق و واقعی، یکی از مشکلات جدی در مورد مسلمانان قاره آمریکاست، چرا که اغلب موسسات آماری در دست مخالفین اسلام است و لذا تعداد زیادی از مسلمانان را جزو آمار مسلمین منظور نکرده‌اند یا به خاطر تبلیغات اسلام‌هراسی و تبعات مختلف اظهار اسلام، عده زیادی از مسلمانان منطقه، خود را مسلمان معرفی نکرده‌اند. عدم ارائه دقیق آمار تعداد مسلمانان این قاره موجب آن شده تا رقم مسلمانان در منابع گوناگون، مختلف ذکر شود.^۱

۳-۲. استحاله مسلمانان و دور شدن از فرهنگ اسلامی

غالب اعراب مسلمان به مرور زمان و در جریان پیچیدگی‌های حاصل از نسل‌های دو رگه بعد از خود (از جمله ازدواج با بومیان، مسیحیان و اختلاط نژادی، مسائل اجتماعی، اقتصادی و...) و تحت تأثیر تبلیغات رسانه‌ها و فشار حاکمیت‌ها، عملاً در جامعه غالب مسیحی مستحیل شدند و به تغییر دین و پذیرش مسیحیت کاتولیک یا پروتستان رو می‌آورند یا اظهار بی‌دینی می‌کنند.

۳-۳. تبلیغات منفی علیه اسلام و مسلمانان

حمله گسترده رسانه‌ای علیه اسلام به همراه فقدان تلاش‌های قابل توجه برای تبیین معارف و احکام اسلامی، تا حد زیادی از گرایش گسترده مردم جلوگیری کرده است. در این میان نباید از نقش رسانه‌های غربی و وابسته به نظام سرمایه‌داری و صهیونیسم در منطقه غافل شد که آنها چهره‌ای غیرواقعی از اسلام ترسیم می‌کنند اما در برخی اوقات، همین تبلیغات منفی موجب کنجکاوی مردم و آشنایی و حتی گرایش آنها به اسلام شده است. متأسفانه با توجه به قدمت حضور مسلمانان و اعراب و مشارکت آنها در توسعه

۱. برای نمونه به کتاب «گزارشی از آمار جمعیتی شیعیان کشورهای جهان بر اساس منابع اینترنتی و مکتوب» تحقیق محمود تقی‌زاده داوری از انتشارات موسسه شیعه‌شناسی رجوع کنید.

مناطق و کشورهای منطقه، هنوز هم به آنها به چشم غریبه و خارجی نگریسته می‌شود و گاهی به عنوان یک غیربومی با چشم ترس به آنها نگریسته می‌شود.

۳-۴. فقدان رسانه‌های اسلامی مهم برای مردم منطقه

در این که مسلمانان منطقه و کشورهای اسلامی در بعد رسانه‌ای ضعیف هستند، شکی نیست به این خاطر، رسانه‌ای جدی برای معرفی جامع و کامل و جذاب از اسلام برای مردم منطقه وجود ندارد. اما در مقابل تبلیغات رسانه‌ای غرب پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و به ویژه پس از ۱۱ سپتامبر، علیه اسلام و مسلمانان و همچنین توجه و حساسیت سرویس‌های اطلاعاتی و امنیتی کشورهای منطقه روی جوامع و گروه‌های مسلمان منطقه بیشتر شده است. هم اکنون تبلیغ گسترده فرقه‌های مختلف مسیحیت در کشورهای آمریکای لاتین و بی‌توجهی جهان اسلام نسبت به این مسأله، هویت دینی مسلمانان منطقه را تهدید می‌کند، مسلمانان این کشورها به ویژه برزیل و آرژانتین به شدت نیازمند یک شبکه ماهواره‌ای اسلامی به زبان پرتغالی و اسپانیولی هستند.

خالد تقی‌الدین^۱، دبیرکل اتحادیه مؤسسه‌های اسلامی برزیل در این زمینه می‌گوید: متأسفانه مسلمانان برزیل از داشتن رسانه‌های ارتباطی از قبیل روزنامه و شبکه ماهواره‌ای محروم هستند. وی می‌افزاید: در حال حاضر، مؤسسه‌های تبلیغاتی قوی که نقش مهمی در تقویت ارتباط میان جهان اسلام و اقلیت مسلمانان برزیل ایفا کند، وجود ندارد.^۲

۳-۵. کمبود منابع اسلامی به زبان‌های رایج منطقه

مشکل جدی دیگر برای مسلمانان به ویژه تازه مسلمانان، کمبود منابع و متون اسلامی به زبان‌های رایج منطقه است. متأسفانه غالب منابع به زبان عربی، اسپانیولی و پرتغالی بوده و از تنوع و جذابیت لازم برخوردار نیستند. از سویی بسیاری از مردم مناطق دیگر هستند که به زبان‌های دیگری چون کچوا، کریول و گروه‌های مختلف سرخ‌پوستی صحبت می‌کنند که از زبان‌های یاد شده هم بهره‌ای نمی‌برند.

۱. Khalic Taqi al-Din

۲. خبرگزاری ایکن و خبرگزاری اینا، شماره خبر ۱۸۴۸۶۲ و نیز ر.ک: سایت موعود به نشانی www.mouood.org، تاریخ ۲۵ مهر ۱۳۸۹.

برای نمونه، «سمیر الحائک»، نویسنده و مؤلف مسلمان برزیلی، کمبود کتاب و منابع اسلامی به زبان پرتغالی در برزیل را مانع بزرگی در زمینه گسترش دین اسلام در این کشور می‌داند. وی می‌گوید: مردم برزیل علاقه زیادی به آگاهی از آموزه‌های ادیان دارند و دین اسلام نیز در این کشور با استقبال روز افزونی مواجه است؛ اما متأسفانه کمبود کتاب‌ها و منابع اسلامی به زبان پرتغالی مانعی جدی در نشر این دین در برزیل به شمار می‌رود.^۱

۳-۶. کمبود مراکز اسلامی و آموزشی در منطقه

یکی دیگر از مشکلات این منطقه نداشتن مسجد و مرکز و مدارس اسلامی برای آموزش احکام دینی به فرزندان و خانواده‌ها است. نداشتن مسجد باعث شده است که این مسلمانان احساس هویت جمعی نکنند و از احوال یکدیگر کمتر مطلع باشند. البته اینگونه هم نیست که به بهانه نداشتن مسجد، از جلسات مذهبی و قرائت قرآن غافل شوند، بلکه این نوع جلسات را خانگی اداره می‌کنند. اما نداشتن مسجد، ثمرات و برکات بسیار بیشتری دارد و مسجد و مرکز اسلامی به مسلمانان هویت اجتماعی می‌دهد و آنها را در کنار هم گرد می‌آورد و باعث می‌شود مسلمانان ارتباط خود را با یکدیگر حفظ کنند و آزادانه به انجام مناسک دینی بپردازند و از سویی دیگر، باعث می‌شود که غیر مسلمانان هم نوع نگاهشان به آنها تغییر کند.

تقی‌الدین، دبیرکل اتحادیه مؤسسه‌های اسلامی برزیل، تصریح می‌کند: وضعیت آموزش علوم اسلامی و زبان عربی در برزیل رضایت‌بخش نیست و مدارس که در زمینه آموزش اسلام فعالیت می‌کنند، بسیار اندکند که این مدارس از شیوه‌های جدید آموزشی و امکانات محروم هستند.^۲ وی در گفتگویی دیگر می‌گوید از ۱۲۰ مسجد مسلمانان در برزیل، تنها چهل مسجد امام جماعت دارند. نبود ائمه جماعات برای این تعداد از مساجد برزیل سبب شده است آنها در خطر تعطیلی و توقف فعالیت قرار بگیرند.^۳

۱. خبرگزاری ایکنه، ۱۹ تیر ۱۳۸۷، شماره خبر ۲۶۹۷۵۲ و برای نمونه دیگر ر.ک: خبرگزاری ایکنه، ۱۵ اسفند ۱۳۸۵، شماره خبر ۱۰۴۹۲۶.

۲. خبرگزاری ایکنه، ۲۷ فروردین ۱۳۸۹، شماره خبر ۵۶۳۲۶۷.

۳. خبرگزاری ایکنه، ۸ تیر ۱۳۸۸، شماره خبر ۴۲۶۹۸۴ و برای مطالعه نمونه دیگر ر.ک: خبرگزاری ایکنه، ۶ آذر ۱۳۸۶، شماره خبر ۱۹۵۰۶۰.

فراموشی زبان عربی به عنوان زبان قرآن در بین مسلمانان و به ویژه در میان اعراب مهاجر منطقه هم از تبعات دیگر این مسأله است. طی دهه‌های اخیر، آموزش زبان عربی در میان نسل اعراب مهاجر به مانند اهمیت مسائل مذهبی کاسته شده بود ولی در دهه اخیر، حرکت‌های خوبی برای آموزش زبان عربی و مسائل مذهبی آغاز شده است و نسل جدید هم با توجه به رویدادها و اتفاقات بین‌المللی که خصوصاً در جهان اسلام رخ می‌دهد، اهتمام جدی‌تری برای آموزش زبان عربی و فهم مسائل دینی از خودشان نشان داده‌اند. اما با این وجود، میزان معلومات دینی عموماً ناچیز و کم است، ولی انگیزه بالایی در بین آنها برای آشنایی بیشتر با اسلام و قرآن وجود دارد که همین امر باعث امیدواری مبلغان مسلمان در منطقه شده است.

این موارد سخنان نمایندگان اسلامی در کشور برزیل است که بیشترین جمعیت مسلمانان را در منطقه آمریکای لاتین دارد و خود گویای وجود مشکلاتی بیشتر و حادثتر در دیگر کشورهای منطقه نیز است.

۳-۷. مشکلات اجرای شریعت برای مسلمانان

مسلمانان منطقه برای اجرای دستورات شریعت در این کشورها در غالب مناطق آزاد نیستند و بنا به علل متعدد، با مشکلات و سخت‌گیری‌هایی برای انجام شریعت اسلامی مواجه می‌شوند؛ مشکلاتی که برخی دولت‌ها و گروه‌های نژادپرست و وابسته به نظام سرمایه‌داری و صهیونیسم بین‌الملل، برای مسلمانان ایجاد می‌کنند و رسانه‌های غربی بدان دامن می‌زنند و کشورهای اسلامی در رفع این مشکلات گام‌های اساسی بر نمی‌دارند.

لذا نباید از فشارهای دولتی و نگاه خصمانه آنها در برخی از کشورهای منطقه علیه مسلمانان و اسلام غافل شد. در برخی از کشورها - خصوصاً کشورهایی که همسوی بیشتری با نظام سرمایه‌داری و ایالات متحده آمریکا دارند - نظر دولت‌ها و رسانه‌ها نسبت به اسلام و مسلمانان نظر خوبی نیست، با این‌که مسلمانان بیشتر از اقلیت‌های دیگر درصدد رعایت قانون و احترام به حقوق دیگر شهروندان هستند. مثلاً به خاطر عدم ذبح شرعی در برخی نواحی و مناطق، مسلمانان از خوردن گوشت خودداری می‌کنند. خوشبختانه با فعال شدن گروه‌های اسلامی،

زمانی که مسلمانان به صورت جمعی در یک منطقه یا شهر یا محله‌ای باشند سعی می‌کنند این مشکل را مرتفع نمایند. در این خصوص باید گفت که جمهوری اسلامی ایران در سال‌های اخیر برخی از مواد گواشی مورد نیاز خود را از این منطقه تأمین می‌کند و نمایندگانی برای نظارت بر ذبح شرعی به منطقه فرستاده است که عمدتاً در برزیل حضور دارند.

مسأله دیگر، نداشتن قبرستان ویژه مسلمانان در برخی شهرها و مناطق است. شاید برای یک مسلمان که در یک کشور اسلامی زندگی می‌کند این مسأله کم اهمیت باشد و آن را مشکل نداند ولی **عدم اظهار هویت دینی**، یکی از مشکلات جدی جوامع مسلمان در منطقه آمریکای لاتین است. این معضل باعث شده است مسلمانان پس از گذشت ده‌ها سال، یک هویت جمعی نداشته باشند و بقیه مردم هم آنان را به عنوان یک اقلیت موثر و منسجم ندانند.

۳-۸. رواج فساد و فحشا در منطقه

یکی از مشکلات جدی مسلمانان در منطقه، مانند دیگر کشورهای اروپایی و آمریکایی، رواج فساد و فحشا است که خانواده‌های مسلمان را دچار نگرانی فراوانی کرده است. دسترسی آسان به فیلم‌های غیراخلاقی و مراکز فساد، مشروبات الکلی و روابط آزاد بین دختر و پسر و... باعث شده است که جوانان مسلمان منطقه هم از این فضا تأثیر پذیرند و گرایش‌های دینی کم‌رنگی پیدا کنند یا حتی این‌که از دین اسلام روی برگردانند و بی‌دین شوند یا به آیین‌های دیگر بگروند.

۳-۹. عدم خودباوری مسلمانان منطقه

یکی از سیاست‌های نظام سلطه و سرمایه‌داری و کشورهای همسو و هم‌پیمانانش درباره مسلمانان این بود که مسلمانان از فعالیت‌های سیاسی و رسانه‌ای دور باشند. همین سیاست و تبلیغات شدید رسانه‌ای علیه اسلام و کوتاهی کشورهای اسلامی در حمایت از مسلمانان منطقه باعث شده است که مسلمانان غالب مناطق آمریکای لاتین به خودباوری و اعتماد به نفس لازم نرسند تا بتوانند حضور اجتماعی، سیاسی و رسانه‌ای موثر و منظمی داشته باشند. لذا نگاه نادرست و غیرجامع ساکنان مسلمان این منطقه و هم‌چنین دوری از فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی و رسانه‌ای باعث مشکلاتی برای خودشان شده است. متأسفانه اغلب

اقلیت‌های مسلمان منطقه در معرفی خود ضعیف عمل کرده و نتوانستند چهره صحیح از فرهنگ و اخلاق اسلامی را ارائه دهند و همین ضعف در تبیین و شناساندن اسلام از سوی مراکز اسلامی و مسلمانان باعث شده است که مردم منطقه تحت تأثیر رسانه‌های غربی و تبلیغات منفی علیه اسلام قرار بگیرند. خوشبختانه در سالهای اخیر، حرکت‌های خوبی از مجامع و گروه‌های مسلمان منطقه صورت گرفته است که به تأسیس سایت، مراکز اطلاع‌رسانی و مراکز اسلامی روی آورده‌اند و حضور فعال‌تری در مسائل اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی به ویژه انتخابات دارند.

۱۰-۳. کمبود مبلغ اسلامی

یکی دیگر از مشکلات اصلی جوامع مسلمان در کشورهای آمریکای لاتین، کمبود مبلغ اسلامی زبان‌دان به ویژه رهبران بومی آموزش دیده اسلامی است. **صادق عثمانی**^۱، رئیس دپارتمان امور اسلامی مرکز اسلامی دعوت در سائوپائولو آمریکای لاتین می‌گوید: یک سوم از مساجد برزیل به علت فقدان امام جماعت تعطیل شده‌اند. **تقی‌الدین** نیز اظهار می‌کند: به رغم اینکه حدود ۱۲۰ مسجد در برزیل وجود دارد تنها ۴۰ امام جماعت و خطیب در این کشور فعالیت می‌کنند.^۲ **عبدالباقی عثمان**، مدیر اجرایی مرکز لاتینی - آمریکایی پژوهش‌های اسلامی برزیل در این باره گفت: مسلمانان کشورهای آمریکای لاتین از کمبود مبلغان مسلمان رنج می‌برند. در حال حاضر، ۱۲۰ مرکز اسلامی، مسجد و نمازخانه در برزیل وجود دارد که بیشتر این مساجد و مراکز اسلامی فاقد مبلغ و واعظ مسلمان هستند. از سوی دیگر، **محسن بن موسی الحسنی**، مدیر انجمن اسلامی ایالت پارانا در برزیل در این باره می‌گوید: مشکل کمبود مبلغان و واعظ مسلمان تنها به برزیل محدود نمی‌شود، بلکه مسلمانان تمامی کشورهای آمریکای جنوبی از این مشکل

۱. Sadiq al-Othmani

۲. خبرگزاری مهر، خبر شماره ۸۹۶۴۰۰ به نشانی:

www.mehrnews.ir/NewsPrint.aspx?NewsID=۸۹۶۴۰۰

رنج می‌برند.^۱ حسین عوض، معاون دبیرکل سازمان اسلامی آمریکای لاتین و رئیس انجمن اسلامی پرو، نیز می‌گوید: نبود ائمه مساجد و مبلغان مسلط به زبان اسپانیولی، مهم‌ترین مشکل پیش روی تبلیغات اسلامی در حوزه آمریکای لاتین است.^۲

۱۱-۳. محدود بودن ارتباطات مراکز اسلامی جهان اسلام با مسلمانان و مراکز

اسلامی این منطقه

حضور رهبران و مبلغان اسلامی در کنفرانس‌های ادیان و گفتگوهای بین‌الادیانی و حضور در رسانه‌ها و دانشگاه‌ها و مراکز علمی و تحقیقاتی و استفاده از چنین فرصت‌ها و ابزارهایی منجر به شناساندن درست اسلام و تعالیم و آموزه‌های الهی این دین به مردم خواهد شد و قطعاً حساسیت‌ها و تبلیغات را کم و خنثی خواهد کرد. از سویی دیگر آنچه می‌تواند به جایگاه جوامع مسلمانان در منطقه کمک نماید مشارکت با دیگر ملت‌ها و دولت‌های منطقه در مبارزه با مشکلات اجتماعی و عمومی است؛ مشکلاتی چون مشروب، سوءاستفاده‌های جنسی، جنایت، ایدز، از بین بردن محیط زیست، مواد مخدر و...

۱۲-۳. فعالیت‌های تخریبی فرقه بهائیت

بهای‌ها در راستای سیاست‌های آمریکا و کشورهای غربی، برای تضعیف عقاید و تفرقه بین مسلمانان و همسویی با سیاست‌های غربی به تبلیغ گسترده فرهنگ مشغولند. بهایی‌ها در حال حاضر بیشتر در پاناما، کاستاریکا، السالوادور و تا حدودی در شیلی حضور دارند. در گویان، سورینام، اکوادور، بولیوی، نیکاراگوئه، کلمبیا، پاراگوئه و دیگر کشورهای منطقه نیز حضور و فعالیت دارند ولی به نظر می‌رسد فعالیت‌های این فرقه در پاناما و کاستاریکا گسترده‌تر از سایر نقاط این منطقه است. در برخی از کشورها دانشگاه و مدرسه دارند. از آنجایی که این گروه مورد حمایت آمریکا و غرب هستند، مانعی برای فعالیت‌شان نیست. البته آمار دقیقی نیست که مردم چقدر به این ادیان و فرقه‌ها گرایش پیدا کرده‌اند، ولی سایت‌های بهائیت، آماری غیر واقعی از پیروان خود

۱. خبرگزاری ایکن، ۱۶ بهمن ۱۳۸۷، شماره خبر ۳۵۹۲۶۱.

۲. خبرگزاری ایکن، ۲ آذر ۱۳۸۹، شماره خبر ۷۰۰۳۴۰.

در منطقه ارائه می‌دهند. عمده ایرانیانی که به کشورهای آمریکای لاتین مهاجرت کرده‌اند، از فرقه ضاله بهائیت پیروی می‌کنند. آنان بیشتر ترجیح داده‌اند در کشورهای آمریکای جنوبی که از امکانات مالی و اقتصادی بیشتری دارند و در عین حال از جاذبه‌های توریستی برخوردار هستند، سکنی گزیدند.

برای مثال فرقه بهائیت در بولیوی دارای طرفدارانی است و یک مرکزی بنام «مجمع ملی روحانیت بهائیان بولیوی» در شهر لاپاز، پایتخت این کشور متعلق به این فرقه است و دارای یک ایستگاه رادیویی و یک دانشگاه در شهر سانتا کروز می‌باشند.^۱ مجمع ملی روحانیون بهائی با ۵۴۰ مقرر در پاناما نیز فعالیت دارد.^۲ بهائیان در کیتو، پایتخت اکوادور و هم‌چنین در پاراگوئه و کلمبیا فعالند و در اکوادور و پاراگوئه، یک مجمع ملی روحانیت بهائی دارند.^۳ گفتنی است علت اصلی گرایش مردم فقیر منطقه به این فرقه انحرافی، حمایت‌های مالی فراوان از پیروان، فقر مالی و وضعیت بد معیشتی مردم منطقه هست.

بهائیان آمریکای لاتین فعالیت‌های چشمگیری در سال‌های اخیر از خودشان نشان داده‌اند و در تلاشند در هر یک از کشورهای منطقه، ایستگاه رادیویی و یک دانشگاه و مرکز آکادمیک برای خود راه‌اندازی کنند. آنها در تخریب عقاید مسلمانان و هم‌چنین تخریب عقاید مردم درباره مسلمانان فعالند.

۱۳-۳. فعالیت‌های رژیم صهیونیستی و یهودیان در منطقه

تاریخ حضور یهودیان در آمریکای لاتین به سفر کریستف کلمب به این قاره در سال ۱۴۹۲ بر می‌گردد. در این سفر، ۷ یهودی به همراه وی بودند. پس از آن، یهودیان که پناهگاه مناسبی برای فرار از تفتیش عقاید مذهبی در اروپا یافته بودند، در مستعمرات جدید اسپانیا و پرتغال سکنی گزیدند. امروزه آمریکای لاتین حدود ۵۰۰ هزار یهودی

۱. محمد پیوسته‌نژاد، بولیوی، ص ۱۵.

۲. شادلو، پاناما، ص ۳۷.

۳. فروغی آرانی، جمهوری اکوادور، ص ۲۴ و نیز: نوید مقدم، پاراگوئه، ص ۳۱.

دارند که بیشتر آنان در آرژانتین و برزیل زندگی می‌کنند.^۱ لذا رژیم صهیونیستی به دلایل مختلف سیاسی، اقتصادی و کشاورزی ارزش زیادی برای این منطقه قائل است و با توجه به تمرکز فراوان یهودیان در آرژانتین و برزیل، نفوذ فراوانی در این کشورها دارد.

خالد تقی‌الدین، دبیرکل اتحادیه مؤسسه‌های اسلامی برزیل در این‌باره می‌گوید: «آمریکای لاتین و به ویژه برزیل اخیراً در کانون توجه رژیم صهیونیستی قرار گرفته و سفارت رژیم اسرائیل در این قاره نقش مهمی ایفا می‌کند، این در حالی است که سفارت‌خانه‌های کشورهای اسلامی تنها به برگزاری مراسم‌ها و جشن‌هایی در مناسبت‌های رسمی بسنده می‌کنند و به مشکلات مسلمانان و گشودن باب گفت‌وگو و ارتباط با اقلیت‌های مسلمان توجهی ندارند».^۲

۱۴-۳. تفرقه بین گروه‌های تبلیغی و اسلامی در منطقه

هم اکنون با توجه به گسترده شدن فعالیت‌های تبلیغی گروه‌های مختلف اسلامی از جمله فارغ‌التحصیلان عربستان، مصر، شبه قاره هند، ترکیه، آفریقای جنوبی و... به ویژه وهابیت و جماعت‌های تبلیغی، تفرقه بین گروه‌های تبلیغی و اسلامی در منطقه پررنگ‌تر شده است. در گذشته شیعیان و اهل سنت منطقه به عنوان مسلمان، در کنار یکدیگر زندگی می‌کردند، ولی با فشار وهابی‌ها - که آرژانتین مرکز آنان در آمریکای لاتین است - بین آنان اختلاف ایجاد شد و مراکزشان از یکدیگر جدا شد.^۳

۴- فعالیت کشورهای اسلامی در منطقه

در آمریکای لاتین، هر نقطه که محل مهاجرت اعراب، به خصوص لبنانی، فلسطینی و سوری بوده، مسلمانان آن‌جا بیشتر است. مثلاً فلسطینی‌ها در شیلی، سوری‌ها و

۱. بی‌نا، گواتمالا، ص ۶۲، پاورقی شماره ۴. در این زمینه سایت انجمن کلیمیان ایران به نشانی:

www.iranjewish.com

اطلاعات خوبی درباره یهودیان آمریکای لاتین به ویژه آرژانتین، اروگوئه، کوبه، سورینام، بولیوی و کشورهای آمریکای مرکزی می‌دهد.

۲. خبرگزاری ای‌کنا، ۲۷ فروردین ۱۳۸۹ شماره خبر ۵۶۳۲۶۷.

۳. رسول جعفریان، اطلس شیعه، ص ۶۹۳.

لبنانی‌ها در آرژانتین و برزیل، هندی‌ها و پاکستان‌ها در سورینام، ترینیداد و توباگو و گویان تعداد بیشتری دارند. لذا می‌توان گفت که این کشورها، محل تجمع مسلمانان در این منطقه هستند. البته مسلمانان کم و بیش در ونزوئلا، مکزیک، کلمبیا، پاراگوئه و دیگر کشورهای آمریکای مرکزی هم هستند.

کشورهای اسلامی مانند لبنان و سوریه با عمده این کشورها و جماعات مسلمان آنجا ارتباط بیشتری دارند اعم از ارتباطات مذهبی، تجاری و حتی سیاسی؛ چون اکثر مسلمانان آنجا از اعراب لبنانی و سوری هستند و با کشورهایشان مبادلات تجاری دارند. غیر از این کشورها که به صورت سنتی با مهاجران اعراب تعامل دارند، دیگر کشورهای اسلامی مانند اندونزی، مالزی، ایران، عربستان، ترکیه، مصر و پاکستان نیز در منطقه فعالیت‌های مذهبی و اقتصادی و سیاسی دارند. اما فعالیت‌های اقتصادی‌شان چندان چشم‌گیر نیست.^۱

۱-۴. عربستان

دولت عربستان براساس توان مالی خود توانسته است فعال‌تر از بقیه کشورهای اسلامی در زمینه دینی عمل کند. این کشور در اکثر کشورهای اسلامی درصدد ساخت مساجد و مراکز اسلامی و هویت‌دهی به مسلمانان و اعراب مهاجر منطقه برآمده است. مثلاً در برزیل، بوینوس آیرس آرژانتین، ونزوئلا و شیلی مساجد خیلی بزرگی ساخته است. در بعضی از کشورهای دیگر منطقه، مساجد و مراکز اسلامی مشابه را در حال ساخت دارد و از این لحاظ، پول زیادی خرج می‌کند. ولی به لحاظ فرهنگی، دانشگاه‌های الازهر مصر، المدینه و امّ القری عربستان و ... نمایندگان و روحانیونی را به منطقه می‌فرستند. البته غالب روحانیون فارغ‌التحصیل جامعه الازهر مصر، امامت جماعت و سرپرستی مراکز اسلامی ساخت عربستان را بر عهده می‌گیرند؛ یعنی نوعی تعاملات بین دولت‌های مصر و عربستان است که تأمین بعد مالی‌اش بر عهده سعودی‌ها و بعد فرهنگی و تبلیغی‌اش در دست

مصری‌هاست.^۱ البته در سال‌های اخیر، دولت عربستان خود، واعظ و روحانی به منطقه اعزام می‌کند.

۲-۴. جمهوری اسلامی ایران

غالب فعالیت‌های فرهنگی و دینی ایران اسلامی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در منطقه آمریکای لاتین به فعالیت‌های عمیق و ارزشمند حجت‌الاسلام والمسلمین محسن ربانی برمی‌گردد. ربانی، رایزن فرهنگی سابق ایران در آرژانتین بود که از سوی بخش بین‌الملل سازمان تبلیغات اسلامی به این کشور اعزام شد و در مدت ۱۰ سال حضورش در منطقه، فعالیت‌های فراوانی در آرژانتین و کل منطقه آمریکای لاتین صورت داد. حضور در دانشگاه‌ها، گفتگو با کشیشان و رهبران ادیان دیگر، شرکت در کنفرانس‌ها و همایش‌ها، ترجمه مباحث اسلامی به زبان اسپانیولی و همچنین شناسایی و فرستادن جوانان مستعد مسلمان به قم برای فراگیری علوم اسلامی از جمله فعالیت‌های وی بود. مقرر اصلی فعالیت‌های او در آرژانتین بود، ولی وی بیشتر در کشورهای اسپانیولی زبان منطقه فعالیت داشت و سفرهای تبلیغی به شیلی، کلمبیا، ونزوئلا، کوبا و... نیز انجام داد. وی در گسترش و تقویت و انسجام شیعیان در منطقه نقش موثر و قابل‌تقدیر دارد و حتی زمینه سفر آیت‌الله مصباح یزدی^۲، آیت‌الله جعفر سبحانی و آیت‌الله عمید زنجانی به این منطقه را فراهم کرد. وی هم اکنون مشاور بین‌الملل ریاست جامعه المصطفی^ص العالمیه است و در قم یک موسسه پژوهشی - فرهنگی به نام «اندیشه شرق» راه‌اندازی کرده است.^۳ در کنار این موسسه، مجمع جهانی اهل بیت^{علیهم‌السلام}، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و اخیراً

۱. گفتگوی نگارنده با عبدالرحیم ساداتی‌فر، نشریه پگاه حوزه، شماره ۲۶۲، شهریور ۱۳۸۸.

۲. شرح مفصل این سفر در کتاب «به پیشواز خورشید غرب» از سوی موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) قم منتشر شده است.

۳. این موسسه سایتی اسلامی به زبان اسپانیولی به نشانی www.islamoriente.net راه‌اندازی کرده است. نشر و طبع کتب به زبان اسپانیولی، چاپ مجلات، برگزاری اردوهای علمی فرهنگی برای طلاب و روسای مراکز اسلامی فعال در منطقه، اعزام مبلغین بومی و غیربومی به کشورهای اسپانیولی زبان، آموزش زبان به طلاب ایرانی، مساعدت مراکز اسلامی در آمریکای لاتین، ارسال کتب، جزوه و رفع نیازهای آنان از اهم فعالیت‌های موسسه اندیشه شرق است.

جامعه المصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ العالمیه نیز فعالیت‌هایی در عرصه تبلیغ اسلام و اسلام‌شناسی در منطقه دارد. ناگفته نماند که وزارت امور خارجه هم طی دهه اخیر فعالیت‌های دیپلماتیک خود را در این منطقه گسترش داده و با حضور در این منطقه باعث شناخت بیشتر انقلاب اسلامی و اسلام شده است.

۳-۴. ترکیه

بعضی از گروه‌های فرهنگی و اقتصادی ترکیه به ویژه گروه‌های صوفی این کشور و هم‌چنین اخیراً هواداران و پیروان فتح‌الله گولن (Fathullah Gulen) متوجه آمریکای لاتین شده و مکاتب خود را در منطقه اشاعه می‌دهند. چرا که رقص و سماع و تفکرات صوفیه تا حدودی می‌تواند جاذبه‌های غربی را در کنار خودش داشته باشد و برای برخی مردم منطقه نیز جالب و جذاب به نظر برسد. از آنجایی که غالب مردم منطقه، تشنه معنویت، سیاست‌زده و منتقد عملکرد کلیساها هستند، لذا گروه‌های صوفیه امیدوارند با توجه به روحیات مردم و مساعد بودن فضا، پیروان و مریدانی برای خودشان دست و پا کنند.^۱

گولن، روشنفکر مسلمان و سکولار ترکیه است که هم اکنون در آمریکا زندگی می‌کند. تلاش وی شکل دادن اسلام مدرن است و او این کار را با مهم جلوه دادن علوم تجربی و طبیعی انجام می‌دهد. به بیانی دیگر، وی دغدغه اول خود را آموزش و تغییر در نظام آموزشی مسلمانان قرار داده است. لذا وی و هوادارانش ظرف ۳۰ سال گذشته، شبکه‌ای از مدارس تقریباً یکسان را در ترکیه و کشورهای دیگر تأسیس کرده‌اند. آموزش در این مدارس، سکولار و غیردینی است و تمرکز اصلی روی شیوه‌های آموزشی مدرن و روی قشر سرمایه‌دار و سیاسیون است، لذا توانسته است برای تأسیس این مراکز، از دولت لائیک ترکیه و حتی دیگر کشورهای اروپایی و آمریکایی، امکانات و تسهیلات بگیرد. زبان اول این مدارس، انگلیسی است. این مدارس در بسیاری از کشورهای جهان شعبه دارد و توانسته است در آسیای مرکزی بسیار تأثیرگذار باشد و مورد استقبال فراوان مردم

قرار بگیرد. فعالیت‌های گولن را در چند محور می‌توان خلاصه کرد: ۱. فعالیت در حوزه مناسبات بین‌الادیانی، ۲. سازگار نشان دادن اسلام و لائسیته، ۳. محکومیت علیه خشونت تحت نام اسلام و ۴. توجه به اهمیت فراوان آموزش در اسلام.^۱ فعالیت‌های وی را می‌توان در راستای **دیپلماسی فرهنگی ترکیه** قلمداد کرد.

هواداران گولن به ویژه در شیلی، آرژانتین، برزیل و دیگر کشورهای آمریکای لاتین، امکانات آموزشی خاصی را تأسیس کرده‌اند که با توجه به رویکرد این مدارس و آموزشگاه‌ها، جای تأمل جدی دارد.

البته علاوه بر کشورهای اسلامی برخی از گروه‌ها و فرقه‌های اسلامی در این منطقه تبلیغات می‌کنند و فعالیت دارند. از جمله **قادیانیه** (احمدیه)، **اسماعیلیه**، **جماعت تبلیغی**^۲، **خوجه‌ها**. مؤسسه **بلال میشن آمریکا** (وابسته به خوجه‌ها)، افزون بر ایالات متحده آمریکا، در حوزه دریای کارائیب مانند **ترینیداد و توباگو** و چند کشور آمریکای جنوبی از جمله **گویان**، **کلمبیا** و **آرژانتین**، نیز فعالیت دارد. این مرکز با چاپ کتاب، مجله، جزوه و ... در زمینه تشیع و ارتباط با اساتید و مردم مشغول است.^۳

۵- علل گرایش مردم منطقه به اسلام

گرایش مردم منطقه به اسلام دلایل مختلفی دارد. به صورت خلاصه می‌توان گفت اسلام برای مردم منطقه آمریکای لاتین بسیار جالب و جذاب است. اما این علل و عوامل عبارت است از:

یکم، تبلیغات زیاد علیه اسلام. تبلیغات فراوان علیه اسلام و مسلمانان، باعث شهرت

۱. برای اطلاع بیشتر رک: نشریه مبلغان، مرداد ۱۳۷۹، شماره ۷، مقاله «جنبش اسلامی - عرفانی فتح الله گولن در ترکیه» در فصل‌نامه میثاق امین شماره ۶

۲. بی‌نا، جنبش جماعت تبلیغ و بررسی عملکرد آن در ایران، ص ۳۱. این جریان تبلیغی اسلام در سال ۱۹۲۶ توسط اختر الیاس معروف به مولانا الیاس در نظام الدین دهلی شکل گرفت و توانسته است در بیش از ۱۰۰ کشور جهان شعبه ایجاد کند و به فعالیت بپردازد. این جریان متأثر از مکتب دیوبند و علمای دیوبندی است که فعلاً مرکز اصلی آن پاکستان است. این جریان که به آن «جماعت تبلیغ»، «جنبش تبلیغی»، «مدرسه سیار»، «نهضت آرام» و «دعوت و تبلیغ» هم گفته می‌شود، دو گردهمایی بزرگ در سطح جهان اسلام دارد که پس از مراسم حج، بزرگ‌ترین اجتماع جهان اسلام است. (ر.ک: همان)

۳. عرب احمدی، شیعیان خوجه اثنا عشری در گستره جهان، پاورقی ص ۳۲۶.

اسلام شده است و همه می‌خواهند بدانند که اسلام چه دینی است که این‌گونه آمریکا، رژیم صهیونیستی و کشورهای اروپایی را به ترس واداشته است.

دوم، جامعیت دین اسلام. آموزه‌های انقلابی، مباحث اجتماعی، سیاسی، فلسفی، عرفانی و حتی مسائل عبادی اسلام برای آنها خیلی جدید و پرجاذبه است. در دوره بحران معنویت و زندگی ماشینی، معنویت اسلامی جذابیت بیشتری دارد.

سوم، مقاومت اسلامی منطقه خاورمیانه. به خاطر استقامت سه دهه‌ای جمهوری اسلامی ایران و خصوصاً موفقیت‌های جنبش‌های حزب الله لبنان و حماس فلسطین (از جمله پیروزی در جنگ‌های ۳۳ روزه و ۲۲ روزه) علیرغم تهدیدات غرب و تجاوزات اسرائیل و... **چهارم،** عملکرد غیرمردمی و سابقه تاریخی نفرت‌انگیز کلیسای کاتولیک و وجود بدبینی به کشورهای غربی در بین برخی اقشار روشن‌فکر و آزاداندیش جوامع. از آنجایی که کشورهای آمریکای لاتین به مانند آفریقا، سابقه استعمار و عملکرد نظام سرمایه‌داری را در کشورهای خویش به چشم دیده‌اند، نسبت به مناطق دیگر، کمتر تحت تأثیر رسانه‌های غربی هستند.

پنجم، سست بودن پایه‌های معرفتی مسیحیت و غیرعقلانی بودن برخی آموزه‌های آن. البته در بین مردم منطقه به ویژه با وجود آیین‌های مختلف سرخ‌پوستی و بومی، رگه‌های مذهبی و اعتقادی و حتی بعضاً خرافی و غیرعقلانی هم در آنها وجود دارد، و به لحاظ روحیات اجتماعی و فرهنگی، افرادی باز و آزادند و تعصبات کمتری دارند و مانند مردم کشورهای اروپایی و آمریکایی، مقاومت کمتری در مقابل فعالیت‌های دینی و فرهنگی جدید دارند، لذا نه تنها دین اسلام، بلکه ادیان و مکاتب شرقی و معنویت‌گرای شرقی مانند هندویسم و بودیسم و فرقه‌های صوفی و شیطان‌پرست نیز پیروان قابل ملاحظه‌ای یافته و توانسته‌اند برای خود پیروانی بیابند.

مردم آمریکای لاتین می‌خواهند بدانند که اسلام چیست و چه می‌گوید؟ راجع به زن و حقوق آنها، تروریسم، فقر، اقلیت‌های مذهبی، ظلم و بی‌عدالتی، انرژی هسته‌ای، کلیسا، بمب اتمی، محیط زیست، حقوق حیوانات، و ... چه نظری دارد؟ فلسفه عبادات،

فقر، دوزخ و بهشت و... چیست؟ آیا خریدنی هستند؟ برخی از این سئوالات، مسائلی است که در آیین کلیسایی و دیگر آیین‌های غیرعقلانی بودیسم و هندویسم و... جوابی قانع کننده نمی‌یابند. لذا آنها می‌خواهند ببینند که دین اسلام درباره موضوعات و مسائل مختلف جهان معاصر و دغدغه‌های انسان مدرن، چه نظراتی دارد و تمایل دارند جواب این سئوالات را از زبان یک مسلمان بشنوند و با سخنان مسیحیت و دیگران ادیان مقایسه کنند. این مقایسه‌ها برایشان می‌تواند جاذبه داشته باشد.^۱

ششم، دانشگاه‌های منطقه. هم اکنون دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشورهای منطقه، دوره‌های مختلفی برای اسلام‌شناسی برگزار می‌کنند که عمدتاً از اساتید یهودی و بهایی استفاده می‌شود. هم اکنون دانشگاه‌ها - به ویژه دانشگاه‌های غیر انتفاعی و غیر دولتی - این کشورها فرصت مناسبی برای همکاری بین دانشگاهی کشورهای اسلامی با آنهاست. همچنان که به عنوان نمونه، دانشگاه تهران با دانشگاه لاپلاتای آرژانتین قرارداد همکاری دارد، ولی آن‌چنان که باید از این فرصت استفاده نمی‌کنند.

استقبال از اسلام و گرایش مردم تا حدی است که سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی اسلامی (آیسیسکو) در ششمین گردهمایی روسای مراکز فرهنگی و شوراهای اسلامی کشورهای آمریکای لاتین و دریای کارائیب در شیلی در ۳۰ آگوست ۲۰۰۷ خواستار تأسیس شورای عالی مسلمانان آمریکای لاتین و هم‌چنین تأسیس کرسی‌های تمدن اسلامی در دانشگاه‌های آمریکای لاتین شد.

از سویی دیگر، در حال حاضر به لحاظ خبررسانی، سایت‌هایی به زبانهای اسپانیولی و پرتغالی تأسیس شده‌اند یا امواج رادیویی که کشورهای اسلامی از جمله صداوسیما جمهوری اسلامی ایران راه‌اندازی کرده است، باعث امیدهایی در منطقه برای مسلمانان شده است و مسلمانان هم حرکت‌های فرهنگی و اجتماعی خویش را در این زمینه شروع کرده‌اند. لذا می‌توان گفت روند اسلام‌گرایی و حضور اجتماعی مسلمانان در منطقه روند

۱. گفتگوی نگارنده با عبدالرحیم ساداتی‌فر، نشریه پگاه حوزه، شماره ۲۶۲.

رو به رشدی دارد. راه‌اندازی شبکه تلویزیونی اسلامی به زبانهای اسپانیولی و پرتغالی از سوی کشورهای اسلامی خصوصاً ایران برای مردم منطقه ضروری است که خوشبختانه این شبکه اسپانیولی به نام **هیسپان تی.وی** (Hispan T.V) شروع به فعالیت کرد. تبلیغات مدرن با تکنولوژی‌های جدید می‌تواند فرهنگ و هنر و معارف اسلامی را به آمریکای لاتین بهتر معرفی، تبیین و تبلیغ کند و باعث حضور پررنگ‌تر مسلمانان در اجتماع، فرهنگ و حتی سیاست منطقه شود. برای قشر فرهیخته نیز برگزاری نشست‌ها و میزگردها، فرصت مناسبی برای تبلیغ و تبیین دین است. حضور پررنگ در کنفرانس‌های بین‌الدیان و همکاری بین‌الدیانی برای مبارزه با الحاد و ولنگاری و بحران‌هایی چون فقر و بی‌عدالتی فراگیر، استثمار و استعمار جدید، اعتیاد و مواد مخدر، محیط زیست و جنگ‌های خانمان‌سوز - خصوصاً با کشیشان الهیات **رهایی‌بخش** - و داشتن موضع نسبت به اتفاقات و حوادث دنیای کنونی نیز می‌تواند در گرایش مردم به اسلام نقش موثرتری ایجاد نماید.

منابع:

۱. ویر، رابرت، **جهان مذهبی، ادیان و جوامع امروزی**، ترجمه عبدالرحیم گواهی، چاپ دوم، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۸.
۲. مصطفوی کاشانی، لیلی، **پایان صد سال تنهایی: سیری در اعتقادات مذهبی مردم آمریکای لاتین**، چاپ اول، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات بین‌الملل، ۱۳۷۴.
۳. گرنز، استنلی جی و السون، راجر ای، **الاهیات مسیحی در قرن بیستم**، ترجمه روبرت آسریان و میشل آقا مالیان، چاپ اول، تهران: کتاب روشن، ۱۳۸۶.
۴. گالنانو، ادواردو، **شیران‌های باز آمریکای لاتین**، ترجمه م. تمیمی عرب، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۳.
۵. والز، اندرو، **مسیحیت در جهان امروز**، ترجمه احمدرضا مفتاح و حمید بخشنده، چاپ اول، قم: مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۸۵.
۶. مسجد جامعی، محمد، **گفت‌وگوی دینی، گفت‌وگوی تمدنی (اسلام و مسیحیت در دوران جدید)**، چاپ اول، تهران: انتشارات پورشاد، ۱۳۷۹.
۷. هینس، جف (به اهتمام)، **دین، جهانی شدن و فرهنگ سیاسی در جهان سوم**، مترجم داود کیانی، چاپ اول، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۱.
۸. قهرمانی چویه، اردشیر، **کلمبیا، چاپ اول، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه**، ۱۳۷۶.
۹. رجیبی یزدی، غلامعلی، **مکزیک، چاپ دوم، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه**، ۱۳۷۴.
۱۰. حاج‌شریف، سعیده، **کوبا، چاپ اول، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه**، ۱۳۷۴.
۱۱. فروغی آرانی، مجید، **السالوادور، چاپ اول، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه**، ۱۳۷۶.
۱۲. فروغی آرانی، مجید، **جمهوری اکوادور، چاپ اول، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه**، ۱۳۷۶.
۱۳. رفیعی، رفیع، **برزیل، چاپ دوم، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه**، ۱۳۷۴.
۱۴. نوید مقدم، داود، **پاراگوئه، چاپ اول، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه**، ۱۳۷۶.
۱۵. شادلو، شیده، **نیکاراگوئه، چاپ اول، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه**، ۱۳۷۴.
۱۶. ساداتی‌فر، عبدالرحیم، **شیلی، چاپ اول، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه**، ۱۳۷۷.
۱۷. ساداتی‌فر، عبدالرحیم، **گفتگو، دوهفته‌نامه پگاه حوزه، شماره ۲۶۲، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم**، ۱۳۸۸.
۱۸. ربانی، محسن، **گفتگو، جریان‌شناسی دین و سیاست در آمریکای لاتین، دوهفته‌نامه پگاه حوزه، شماره ۲۷۷، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم**، ۱۳۸۹.

۱۹. هینس، جف، **دین، جهانی شدن و فرهنگ سیاسی در جهان سوم**، ترجمه داود کیانی، چاپ اول، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۱.
۲۰. عسگری، یاسر، **الاهیات آزادی بخش آمریکای لاتین**؛ ریشه‌ها و عوامل شکل‌گیری، فصل‌نامه علمی تخصصی **معرفت ادیان**، سال اول، شماره سوم، ص ۱۳۹ - ۱۶۸، ۱۳۸۹.
۲۱. عسگری، یاسر، **مسیحیت در آمریکای لاتین**؛ از آغاز تا کنون، فصلنامه **هفت آسمان**، شماره ۴۷، قم: دانشگاه ادیان و مذاهب، ۱۳۸۹.
۲۲. عسگری، یاسر، **الاهیات آزادی‌بخش آمریکای لاتین و وجوه تمایز آن با الاهیات مسیحی معاصر**، فصلنامه **نقد و نظر**، شماره ۵۶، ص ۱۸۲-۱۵۶، زمستان ۱۳۸۸.
۲۳. بی‌نا، **اروگوئه**، چاپ دوم، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۵.
۲۴. اصغری، احمدرضا، **آرژانتین**، چاپ اول، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۴.
۲۵. پیوسته‌نژاد، محمد، **بولیوی**، چاپ اول، تهران: موسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۶.
۲۶. بی‌نا، **مسلمانان در کشورهای غیر اسلامی**، چاپ اول، تهران: مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، ۱۳۸۵.
۲۷. خانبگی، رامین، **اسلام در آمریکا** (مجموعه مقالات)، چاپ اول، تهران: انتشارات بین‌المللی الهدی، ۱۳۸۱.
۲۸. گلی‌زواره، غلامرضا، **سرزمین اسلام: شناخت کشورهای اسلامی**، چاپ چهارم، ویرایش سوم، قم: بوستان کتاب قم، ۱۳۹۰.
۲۹. تقی‌زاده داوری، محمود و دیگران، **گزارشی از آمار جمعیتی شیعیان کشورهای جهان بر اساس منابع اینترنتی و مکتوب**، چاپ اول، قم: انتشارات موسسه شیعه‌شناسی، ۱۳۹۰.
۳۰. کتانی، علی، **اقلیت‌های مسلمان در جهان امروز**، ترجمه محمدحسین آریا، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۵.
۳۱. رضوان‌طلب، محمدرضا، **مسلمانان در کشورهای فرانسه زبان**، چاپ اول، تهران: مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، ۱۳۸۵.
۳۲. حداد عادل، غلامعلی و دیگران، **دانش‌نامه جهان اسلام**، جلد هفتم، مقاله «ترینیداد و توباگو، مسلمانان»، فرید قاسملو، صص ۲۷۶-۲۷۳، ۱۳۸۲.
۳۳. عرب احمدی، امیر بهرام، **شیعیان خوجه اثنا عشری در گستره جهان**، چاپ اول، قم: انتشارات موسسه شیعه‌شناسی، ۱۳۸۹.
۳۴. بی‌نا، **جنبش جماعت تبلیغ و بررسی عملکرد آن در ایران**، زاهدان: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در امور اهل سنت سیستان و بلوچستان، معاونت سیاسی - اجتماعی، بی‌تا.
۳۵. بی‌نا، **کوبا**، چاپ اول، تهران: مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۸۸.
۳۶. بی‌نا، **آرژانتین**، چاپ اول، تهران: مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۸۹.
۳۷. شادلو، شیده و شادلو، شهره، **پاناما**، چاپ اول، تهران: مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۸.

۳۸. بی‌نا، کشورشناسی (اجتماعی، فرهنگی، دینی) آرژانتین، دفتر مطالعات ادیان و فرهنگ ملل، جزوه داخلی، قم: سازمان حوزه‌ها و مدارس علمیه خارج از کشور، آبان ۱۳۸۱
۳۹. بی‌نا، **گواتمالا**، چاپ اول، تهران: مرکز چاپ و انتشارات وزارت خارجه، ۱۳۸۸.
۴۰. نادعلی بای، اشتراک حول محور مبارزه با آمریکا، روزنامه **مردم‌سالاری**، شماره ۱۸۹۰، تاریخ ۱۳۸۷/۰۶/۱۹.
۴۱. محمدی فومنی، حسین، آمریکای لاتین و چشم انداز روابط با ایران، روزنامه **رسالت**، شماره ۶۵۸۰، تاریخ ۱۳۸۷/۹/۲.
۴۲. غلام وفائی (مترجم)، اسلام در قاره آمریکا، **ماهنامه اسلام و غرب**، شماره ۳۰ و ۳۱، تهران: سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، بهمن و اسفند ۱۳۷۸.
۴۳. خبرگزاری **قرآنی ایران** (ایکنا) به نشانی www.iqna.ir
۴۴. خبرگزاری **جهانی اهل بیت** (ابنا) به نشانی www.abna.ir
۴۵. خبرگزاری **مهر** به نشانی www.mehrnews.com
۴۶. خبرگزاری **فارس** به نشانی www.farsnews.com
۴۷. www.arresala.org.ir
۴۸. www.islamoriente.net
۴۹. www.iranJewish.com/worldyahood
۵۰. Raymond s.chickrie , Muslims in Suriname: Facing Triumphs and challenges in a plural society
- و قابل دسترسی در:
- www.muslimpopulation.com/pdf/surinam-triumphs&challenge.pdf
۵۱. www.hamshahrionline.ir/hamnews/۱۳۸۲/۸۲۰۲۸۱۵/news/elmif.htm

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی